

REFERÁTUMOK

KÖNYVEK

10/K/70

05/100/:027.2/439.151/MTA/04/

BÜKYNÉ HORVÁTH Mária:

Az Akadémiai Könyvtár kurrens külföldi periodikumai.

Bp. 1968. 52 p.

/A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Közleményei.-
Publicationes Bibliothecae Academiae Scientiarum Hungaricae. 56./

Az ország egyik legjelentősebb könyvtárának periodikum-gyűjteményéről elemző tanulmány még nem jelent meg, noha a gyűjtemény tudományos értéke, a publikusság követelményei miatt régóta esedékes volna. Ezt a hiányt pótolja a könyvtár új kiadványa, mely a sorozat 56. számaként jelent meg. A szerző a feltárás lehetséges szempontjai közül a kurrens külföldi folyóiratok elemzését választotta. Nemcsak a használati statisztikák adatai indokolták ezt a megoldást, hanem az a súlyosabb szempont is, hogy egy kis ország korlátozott lehetőségei miatt csak ilyen módon tud a nemzetközi tudományos élettel szinkronban lenni. Napjainkban rendkívül gyors az Akadémiai Könyvtár periodikum-gyűjteményének gyarapodása /évente 3-400 új periodikum/. A gyűjtemény megoszlását tekintve csaknem ötször annyi a külföldi periodikum, mint a magyar, továbbá a kurrens külföldi periodikumok száma /5754/ csaknem fele az egész periodikum-állománynak, és meghaladja az összes akadémiai intézeti könyvtár kurrens külföldi periodikumainak együttes számát. Ezenkívül ebben az anyagban 1941 olyan különféle periodikum van, amely csak egyetlen példányban van meg az országban. Tekintettel arra, hogy a kurrens periodikumok felhasználhatósága a kutatásban általában igen magas százalékat mutat, mivel ezek a legfrissebb tudományos eredményeket tartalmazzák; továbbá, hogy többnyire korlátozott példányban hozzáférhetők, - sokszorosan indokolt részletesebb vizsgálatuk.

A kiadvány célja részben a kutatók tájékoztatása a katalógustól eltérő módszerrel, másrészt a gyűjtemény további fejlesztését segíti egzakt adatok szolgáltatásával. A statisztikai módszer, mellyel a szerző anyagát feldolgozta, a kvantitatív vonatkozások, elsősorban az állomány megoszlásának értékelését jelenti, végső célja azonban inkább a kvalitatív vonatkozások felderítése volt. A szerző a periodikum-gyűjtemény szakmegoszlásának vizsgálatát azzal a módszerrel végezte, hogy - tekintettel az interdiszciplináris tudománysszakokra és az egy folyóirat több tudománysszakot képviselő jellegére - ha egy szakozandó periodikum egyetlen szakot érint, akkor az érintett szakot 1 egész számmal gyarapítja, ha két külön szakot érint, akkor az

érintett szakokat csak 0,5-0,5 értékkel ... stb. Így mutatja ki, hogy hány periodikumnyi anyag jut egy tudományszakra.

Pl. Filozófia 81,83

Biológia 142,57 stb.

A feltárás az 1966. évi adatokra épül. A tudományszakok felosztása az ETO szakrendjében történt.

Külön fejezet tárgyalja azokat a periodikumokat, amelyek hazánkban egyetlen példányban, s éppen az MTA Könyvtárában vannak meg. A nyelvi megoszlást tárgyaló fejezet adatai közt jelzi azt is, hogy a kis nyelveken megjelent periodikumok közül hánynak van valamely világnyelvre fordított kivonatanyaga. A kiadvány igényességét bizonyítja, hogy az állomány értékelésének kritériumaként az egyes exponált szakokat az Ulrich-féle International Periodicals Directory megfelelő szakjával veti egybe. E vizsgálat eredménye: a fegyűjtőkört jelentő szakokban a nemzetközileg elismert periodikumok jelentős része megvan.

Külön fejezetben, kiemelve egy szakterületet, a nyelvtudományt elemzi részletesebben. Végül a szóbanforgó állomány olvasottságát vizsgálja az 1966. évi két legforgalmasabb hónap állományhasználati statisztikái alapján, egybevetve az állomány évi szakmegoszlásának adataival, hogy a kihasználtságról is képet kapjunk. A grafikonyszerű ábrázolás alapján következtethetünk arra, hogy egyes szakoknál a rendelkezésre álló folyóiratok olvasottsága rendkívül nagy, más szakok esetében viszont az olvasók érdeklődése elmarad a rendelkezésre álló periodikumok nagy száma mögött. Ez utóbbi kizárólag a profilidegen szakok területén mutatkozik. Tekintettel arra, hogy az MTA Könyvtára viszonylag homogén olvasókörral rendelkezik, az olvasók megoszlás szerinti elemzését a tanulmány figyelmen kívül hagyja.

A kiadvány nemcsak tartalmi, hanem módszertani szempontból is figyelemre méltó. Gazdag jegyzetanyag és német nyelvű összefoglaló egészíti ki a kötetet.

/Szabó Zoltán/

FOLYÓIRATCIKKEK

69/70

002:354/437.6/

A szakinformációk áramlásának problémái Szlovákia központi szerveiben. /Problémy toku odborných informácií v centrálnych orgánoch na Slovensku./ - ŠTEFÁNIK, V. = Knižnice a vedecké informácie, 1969. 2.sz. p.43-52.

Egy szakértő kollektíva megvizsgálta, hogy a Slovenská národná rada /Szlovák Nemzeti Tanács/ egyes megbízotti hivatalaiban és bizottságaiban miképpen áramlanak a szakinformációk. A vizsgálat nem vonatkozott a hivatalos gazdasági-statisztikai és az un. belső információkra, bár végkövetkeztetéseiben ezeket sem hagyhatta teljesen figyelmen kívül. Az 1968-ban lefolytatott, nemzetközileg is megglehetősen uttörőnek tartható vizsgálat, amely a központi apparátus létszáma 11,2%-ának megkérdezésére terjedt ki /redukált modell/, a következőket mutatta:

a megkérdezettek általában nem voltak tisztában azzal, hogy szakinformációk szerzésére és az általuk végzett munka jellegéből való transzformálására /döntéshozzájárulásra vagy döntésre/ mennyit fordítanak munka-, illetve szabadidejükből;

kb. 60% az írásbeli, kb. 30% a szóbeli és kb. 10% az audio-vizuális információszerzési formát kedveli jobban;

a vizsgált személyek jelentős része nem tudta, hogy - legalábbis elvileg - az információszolgáltatások milyen fajtái állnak a rendelkezésére, illetve milyen fajtájú szolgáltatások használhatók legjobban munkájában. A vizsgálat egy hozzávetőleges sorrendet mégis megállapított az elvárások gyakorisága alapján /expressz információk biztosítása a legújabb forrásokról, irodalomkölcsonzés, kivonatok készítése, analitikus összehasonlító áttekintések, táblázatok stb. készítése egy adott probléma pillanatnyi hazai és nemzetközi helyzetéről, elemző tanulmányok készítése, a külföldi folyóiratok körözése a kiválasztott cikkek lefordításának lehetőségével, irodalomkutatások készítése, témabibliográfiák összeállítása, konzultációk, összejövetelek stb. szervezése szakmai informálódás céljából, egyéb szolgáltatások, pl. másolatok, mikrofilmek, fordítások stb. készítése, figyelőszolgálat, kérések gyűjtése stb./;

a kapott szakinformációk előzetesen nem mennek át szelekción: sok bennük az információk zaj és a redundancia. Így a munkatársak minimális mértékben jutnak hozzá azokhoz az információkhoz, amelyekre szükségük lenne, s ha az információ tartalma megfelelő, még mindig baj lehet feldolgozásának módjával, formájával. A válaszadók a kapott információk kb. 20-30%-át hasznosítják közvetlenül operatív munkájukban, 30-40% pedig személyes tájékozódásukra alkalmas.

/E nem túlságosan kedvező képet a szerző részben azzal magyarázza, hogy a kormánysszervek szakinformációval való ellátása általában megoldatlan volt, másrészt azzal, hogy a szlovák nemzeti szervek i-

gen leszűkült hatásköre következtében nem is alakulhatott ki az információk igénye./

Pozsonyban - különféle könyvtárakban és tájékoztatási központokban - rendelkezésre állnak azok a primer és szekunder információk források és gyűjtemények, amelyek alapján meg lehetne oldani a központi szervek munkatársainak megfelelő tájékoztatását, ehhez azonban - a vizsgálat végkövetkeztetései alapján - egy sor intézkedést kell foganatosítani.

Első lépésként szervezetiileg kell biztosítani a tárcákon belüli információáramlás rendszerességét. Ez azt jelenti, hogy a szakinformációkat el kell választani az ügyiratok mozgásától, s az egyes tárcákon belül - osztály vagy főosztály szintjén - szakinformációs szervezeti egységeket kell létesíteni. /Ide tartozik a munkatársak információfelhasználásra való, egyre halaszthatatlanabb felkészítésének megszervezése is./

A továbbiakban valamennyi központi szerv szükségleteinek kielégítésére meg kell szervezni a szelektív típusú információk egységes rendszerben való feldolgozását és beáramlását. Az ilyen rendszerek külföldön már közismertek, s a számítástechnika segítségével nagyobb nehézségek nélkül megoldhatók. A szlovákiai realizálás még kutatásokat és további vizsgálatokat feltételez.

A szlovák központi szervek szakinformációkkal való ellátásában fontos szerepet kell játszania a Slovenské informačné centrumnak /Szlovák Tájékoztatási Központ/, azaz a négy legnagyobb pozsonyi könyvtár /Slovenska technická knižnica = Szlovák Műszaki Könyvtár, Ústredná ekonomická knižnica = Központi Közgazdaságtudományi Könyvtár, Univerzitná knižnica = Egyetemi Könyvtár, Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied = Szlovák Tudományos Akadémia Központi Könyvtára/ kooperáló együttesének. S itt nemcsak arról van szó, hogy e könyvtárak állományukkal biztosítsanak alapot a központi szervek tájékoztatásának megoldásához, hanem maguknak is tanulmányi és elemző tevékenységet kell kifejteniük a központi szervek döntéseihez. Ehhez azonban megfelelő kapacitást kell számukra teremteni.

A Szlovák Nemzeti Tanács könyvtárát a kormány központi könyvtárává kell fejleszteni, amelynek a kormánysszervek és hivatalok vonatkozásában kézikönyvtári és alapkönyvtári /értve ez alatt a működésük során létrejött anyagok gyűjtését, feltárását, dokumentálását/ feladata lenne. Ezenkívül magára vállalhatná az eddig ellátatlan parlamenti könyvtári funkciók egynémelyikét is.

A központi szervek szakinformációval való optimális ellátásának végül előfeltétele az is, hogy befejeződjék a szlovák információk rendszer kiépülése.

A Szlovák Szocialista Köztársaság kormánya az ismertetett vizsgálat alapján készített előterjesztést 1969 márciusában megtárgyalta, s javaslatai szellemében megfelelő ajánlásokat tett, illetve határozatokat hozott.

/Futala T./

70/70

002:658.8.012.12

Információ a piackutatásban. /Information in market research./
- HUTCHESON, B.N.P. = Aslib Proceedings, 21.k. 2.sz. 1969.febr.
p.75-78.

Az ipari piackutatás technikája és módszerei mindenekelőtt attól függenek, hogy a piackutatás milyen jellegű döntés előkészítésére szolgál. Ha beruházási döntéseket kell megalapozni, akkor közép- és hosszú távon kell vizsgálni a piac alakulását befolyásoló tényezőket /ártrendek, a konkurrenciatervek stb./. Rövid- és középtávon kell részletesebb vizsgálódást folytatni a termelés optimális termékválasztékára vonatkozólag, ha marketing-jellegű döntésekről van szó. Ismét más tényezők kutatása kerül előtérbe új termékkélességek bevezetésével kapcsolatos döntések esetében.

A cikk ismerteti azt az elemzési technikát, melyet a jelenlegi piackutatási gyakorlatban leginkább alkalmaznak /End-Use Analysis/. Konkrét példán - egy jólismert polymer iránti igény előrebecslése 10 évre Nagy-Britanniában - bemutatja a piacelemzés részleteit, időigényét, felhasználható forrásait.

A jelenlegi helyzet ismertetése mellett néhány vonással felvázolja a jövőt is, amelyben a computer az egész gazdasági életet átható nagy szerephez jut. Elengedhetetlenül szükséges, hogy a jövőben a statisztikai adatok sokkal inkább a kereskedelmi, üzleti élet igényeihez alkalmazkodjanak, ami egyben kormányzati érdek is. A szakirodalom állandó növekedésével párhuzamosan mind nagyobb figyelmet kell fordítani a jó mutatók készítésére és arra, hogy az egyre jobban elburjánzó nemzetközi információs áradatban a legértékesebb, lényeges adatokat könnyebben meg lehessen találni.

/Kápolnai I./

71/70

002:681.3

A bibliográfiai-dokumentációs adatoknak automatizált tájékoztatósi rendszerekbe való betáplálásra történő előkészítésének kérdései.
/Zagadnienia przygotowania danych bibliograficzno-dokumentacyjnych dla zautomatyzowanych systemów informacji./ - KLEPACZ, W. = Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji, 14.k. 3.sz. 1969. p.13-17.

A szerző - 50 /nagyreszt amerikai/ szakirodalmi tétel alapján - áttekinti a bibliográfiai-dokumentációs adatoknak automatizált tájékoztatósi rendszerekbe való betáplálásra történő előkészítésének problémáit. Megállapítja, hogy az információs munka teljes mértékű automatizálhatóságával kapcsolatos korábbi optimista nézetek az utóbbi években lehiggadtak, sőt - a computerok harmadik nemzedékének megjelenése következtében - az információs munka automatizálásának kutatása is némileg alábbhagyott. A szakirodalom főként a bemenő információk problematikájának gyökeres megoldásával maradt mindmáig adós.

A tudományos-műszaki információk automatizálásának problematikája - a megoldás nehézségét tekintve - különbözik a gazdasági informá-

ciók automatizálásától /a tudományos-műszaki információk óriási és határtalanul növekvő gyűjteményeket képeznek, nem teszik lehetővé a bemenő adatok automatizálását, soknyelvűek, keresésüknél hetegorón igényekre kell tekintettel lenni, a gyors kereshetőséget tetszőleges időpontokban kell biztosítani/. Különösen a fogyasztók igényeinek megállapítása nehéz. /E tekintetben még a legsikerültebb 1965. évi Auerbach-jelentést sem tarthatjuk megbízható alapnak./

Az automatizált tájékoztatási rendszerek működését nagyon megdrágítja a bemenő információk kézi előállítása. /Lengyel számítások szerint 1000 betűjeles szöveg bemenő információként való előállítása és ellenőrzése kb. 30 zlotyba, ugyanennek computeres feldolgozása 7,50 zlotyba kerül./ Így az automatizált tájékoztatási rendszerekre való végleges áttérést illetően az lesz a döntő, ha a bemenő információk gépesítését is meg lehet oldani. További probléma a memóriák megválasztása. /Egyelőre a mágnesszalagot helyezik előtérbe olcsósága miatt, ez viszont a keresés idejét nyújtja meg, következésképpen növeli a rendszer használatának költségeit./

Az automatizált tájékoztatásra való áttérés egyik feltétele a szakinformációk publikálási rendszerének megváltoztatása /áttérés a mikrofilmes publikálásra/.

A bemenő információk előállításának gyorsítására, illetve hiba-lehetőségeik csökkentésére a szakirodalom meghatározott, az információ-egységek helyét eleve kijelölő űrlapok használatát javasolja. A szerző szerint az eredményes munkához a következő egységek látszanak elengedhetetleneknek: szerző/k/; eredeti cím; fordított cím; kiadó, kiadási hely és év, lapszám, táblák, ábrák száma; a közlemény nyelve; a közlő folyóirat címe; az eredeti lelőhelye /ill. a kópiaszolgáltató hely/; szakszám /pl. ETO/; a publikáció tartalmának leírása /maximálisan 15 deszkriptorral/; más információk /pl. az idézett források/. Ezek az egységek a ma ismeretes valamennyi index-féleség előállítását lehetővé teszik.

/Futala T./

72/70

002:681.31

ROBOTRON 300 - tájékoztatási célú programcsomag. /ROBOTRON 300 - Einsatzprogramm für die Informationsstelle./ - MEYER, H. = Informatik, 16.k. 5.sz. p.34-47.

A ROBOTRON 300 computerre a drezdai Institut für Datenverarbeitung /Adatfeldolgozási Intézet/ tájékoztatási célokra alkalmazható rendszert dolgozott ki, melyet a jelen közlemény ismertet.

Az információforrások különböző fajtáinak egységes kezelésére lehetőséget valamely rendezőrendszer /tezausz, osztályozó rendszer/ alkalmazása nyújt. Az információk egységes formára hozott leíró és tartalmi adatait, jellemzőit lyukszalagra lyukasztják, és erről olvastatják be a ROBOTRON 300 computerbe. Különböző ellenőrző, rendező és válogató műveletek elvégzése után a rendszer a következő szolgáltatásokra nyújt lehetőséget:

információkeresés;

irodalmi összeállítások készítése;

témafigyelés;

bibliográfiák, tárgyszavas jegyzékek, szerzői névmutatók, katalógusok előállítás.

Igy tehát egyszeri adatfelvétel segítségével megkísérlik mind a tájékoztatás, mind a könyvtár igényeinek kielégítését. Nem foglalkozik a rendszer a dokumentumok másolásának és kölcsönzésének automatizálásával, e feladatok különleges technikai felszereltségi igényei miatt.

A tájékoztatási rendszer egészének működéséhez szükséges, kidolgozott részrendszereket a következőkben ismertet a közlemény.

Az osztályozó rendszer:

a hierarchikus felépítésű osztályozó rendszert - a fogalmakat a jelölésükre szolgáló kóddal együtt - mágnesszalagon tárolják, korrigálható és kinyomtatható módon. A kategóriák a dokumentumoknak szakszerinti csoportosításában, valamint a keresési kérdések kialakításában használhatók fel.

Tezaurusz:

a maximálisan 25 betűs deszkriptorokból álló tezaurusz mágnesszalagon tárolható. Program gondoskodik a szükséges módosítások, javítások automatikus elvégezhetőségéről; a deszkriptorok betűrendbe rendezett, szükség szerint egyszintű hierarchiát is felmutató jegyzékeinek, valamint szakmai csoportosítású jegyzékeinek kinyomtatásáról.

A deszkriptorok alkalmazhatók:

koordinált indexelésre;

témafigyelési profilok kialakítására;

információkeresési kérdések kialakítására.

A dokumentum bibliográfiai és tartalmi adatait formanyomtatványra gépelik; a rendszerbe bevitt adatok kilenc fajtáját különböztethetjük meg:

szakjelzetek;

deszkriptorok;

munkahely;

szerző /testületi is/;

cím;

forrás;

másodlagos forrás;

raktári hely;

nyelv.

A formanyomtatvány adatait lyukszalagra lyukasztják, majd kéthetenként olvassák mágnesszalagra. Ekkor a computer elvégzi az ellenőrző műveleteket, majd a korrigált adatok alapján nyomtatott formában előállítja az új szerzemények jegyzékét. A kumulált adatokból félvétenként szerzői mutatót állít elő. Ugyancsak kéthetenként készül el egy tárgyszavas index, amelynek kumulációját szintén negyedévenként készítik.

A nyomtatványok elkészítésével egyidőben előállítják, illetve kiegészítik az új anyaggal a teljes információs anyagot tartalmazó, különböző rendezési elvek szerint szervezett mágnesszalagokat is. A témafigyelést, valamint az eseti kereséseket e szalagok felhasználásával végzik el.

A program a következő felszereltségű computert igényli:

ROBOTRON 300 központi egység 40 000 jel kapacitású memóriával;

sornyomtató;

a programokhoz nyolcvan oszlopos lyukkártya-lyukasztó és -olvasó;

kezelőasztal input-output írógéppel, lyukszalag-olvasóval és -lyukasztóval;

hat mágnesszalagos-egység;

ferritmágos pótmemória, 10 000 jel kapacitással.

Ebben az esetben évi 8000 - 12 000 dokumentum feldolgozása a gépet 160-200 órára veszi igénybe.

A különböző jegyzékek, a témafigyelés tételei, valamint a válaszok is - tehát a rendszer outputja - mind a gyorsnyomtatón jelenik meg.

A rendszert több lépésben építették fel. Az egyes, egymástól elhatárolható szakaszok:

tanulmányozás;

helyzetanalízis;

a rendszer felépítése nagy vonalaiban;

a rendszer finomítása;

programozás;

szervezés.

A programozást és a szervezést 1968-ban befejezték. Gyakorlati eredményeket 1970-re várnak, amikor már legalább 10 000 tétel lesz a rendszerben.

/Schiff E./

73/70

002.32:001.89/410/

A tájékoztatási szakemberek hozzájárulása a gazdasági sikerhez.

/Economic success: the contribution of the information scientist./

- SAUNDERS, W.L. = The Information Scientist, 3.k. 3.sz. 1969.nov.
p.117-125.

Hatalmas pénzüsszegek pocsékolódnak el a többszörös kutatásokra és a kutatási eredmények nem kielégítő felhasználása miatt. Ennek a pazarlásnak fő oka a nem megfelelő irányítás és az állandóan termelődjő új tájékoztatási anyag kezelésének nehézségei. A megoldás tulajdonképpen az újfajta szakembereken, a tájékoztatástudomány művelőin múlik, akiknek meg kell birkóznia a problémával. A cikk tárgyalja a tájékoztatási szakemberek szerepét, azt a kérdést, hogy milyen tulajdonságokat kívánunk meg ennek az új hivatásnak a tagjaitól, valamint ismerteti azt a széles körű kiképzést, amelyre ezeknek a szakembereknek szükségük van.

A tájékoztatástudományi szakembertől azt kívánjuk, hogy a könyvtárossal együttműködve beszerezze a fontos és szükséges tájékoztatási forrásokat és azokat, valamint azok tartalmát könnyen kereshető módon tárolja és terjessze. Fontos tevékenysége az értékelés és elemzés, és tudnia kell mindig, hogy működési körzetében /pl. gyár/ kinek, mikor, mire van szüksége. Igaz az, hogy valaki sokszor azért jobb tájékoztatási szakember, mert előzetesen kutatómunkával foglalkozott, de az is igaz, hogy a tájékoztatási munka elsősorban gyakorlat kérdése. Ez a beosztás emberekkel való állandó foglalkozást és széles érdeklődési kört kíván. A tájékoztatási szakembernek megfelelő tudományos vagy műszaki alappal kell rendelkeznie, valamint azzal a képességgel, hogy egy különleges szakmai szükséglet területén nagyon gyorsan otthonos legyen. Egy kicsit művésznek kell lennie, vagyis legyen képzelőereje és intuíciója, vonatkozásokat lásson meg ott, ahol látszólag nincsenek vonatkozások. Áttekintéssel kell bírnia több tudományág fölött, hogy a szakembert saját szakján kívüli területen is segíteni tudja, ha ennek szüksége felmerül. Meg kell ismerkednie a computer lehetőségeivel, de azzal is, hogy mikor és miért nem kell azt használni. Meg kell ismerkednie a tudományos-műszaki kutató és fejlesztési dolgozók szükségleteivel és az ipari vezetés problémáival, továbbá a tájékoztatási forrásokkal, az osztályozás, indexelés, raktározás és keresés technikájával, az aktív és szelektív információterjesztés módszereivel. Tapasztalatot kell szereznie a kivonatolás, a kiadói munka és a könyvtárgépesítés kérdéseiben.

Ma Angliában két helyen van lehetőség ilyen szakképesítés meg-

szerzésére nappali tagozaton: a londoni City University és a University of Sheffielden. Mindkét helyen a tanfolyam egy éves, és évente kb. 15 hallgatót képez. Követelmény: egyetemi végzettség és személyi rátermettség. A Sheffieldi Egyetem ez évi tanfolyamán minden hallgatónak megvolt már az egyetemi végzettsége, kettő közülük filozófiai doktor volt már. A fő súlyt a személyi rátermettségre helyezik, és ha ilyet látnak, még az alacsonyabb képesítéssel is megelégednek.

A cikk végül a munkaadóknak ad tanácsot, hogyan hasznosítsák a szakképzett tájékoztatási szakembert. Egy kutatási terv felmerülése esetén ne csak egyetlen kérdést tegyünk fel neki, hanem adjunk neki lehetőséget, hogy pozitíven járuljon hozzá az egész kutatási terv végrehajtásához. Ne felejtjük el, hogy valószínűleg jobban ismeri az új tudományos irodalmat, mint szervezetünk bármely tagja.

A fent említett két egyetemi tanfolyamon kívül más lehetőségek is vannak Angliában ennek a szakképesítésnek a megszerzésére. Newcastle-ban és Leedsben "Bachelor" fokozatot lehet szerezni tájékoztatótudományból /az említett két egyetemen "Master" fokozatot/, azonkívül a könyvtáros főiskolákon is vannak nappali tagozatok, ahol szakkönyvtárosokat képeznek, és végül vannak rövid esti tanfolyamok is. A tájékoztatási szakemberképzést az ipar is ösztöndíjakkal támogatja.

/Moravék L./

74/70

002.32:32

A politikai szervezetek információs munkatársai képzésének tervezetéhez. /K projektu školení informačních pracovníků v politických orgánech./ - JELÍNEK, J. = Metodika a technika informací, ll.k. 9.sz. 1969. p.26-29.

Abból a tényből kiindulva, hogy a politikai szervezetekben a tájékoztatási munka elhanyagolt volta tetemes károkat okoz, Csehszlovákiában kétéves levelező tanfolyam-tervet dolgoztak ki olyan politikai munkatársak számára, akiknek korszerű munkavégzéséhez nélkülözhetetlenek az információs ismeretek.

Gondos előkészítés után a tanfolyam célját az alábbiakban határozták meg: a tanfolyam egyetemi, főiskolai előképzettségű és a gyakorlatban már bizonyos tapasztalatokat szerzett hallgatóiban ki kell fejleszteni a politikai szervezetek tájékoztató funkciója fontosságának felismerését és azokat a készségeket, amelyek révén a felismerést megfelelő színvonalu gyakorlattá tudják változtatni.

A záródolgozat elkészítését és megvédését is beleszámítva, a 150 napot és 900 órát igénybe vevő levelező tanfolyam első évében a hallgatók előadásokon, szemináriumokon és esetelemzéseken vesznek részt, a második félévben ún. információs játékokon, valamint a záródolgozatnak megfelelő szemináriumokon, konzultációkon. Ezenkívül fel-tételezik, hogy a tanfolyam ideje alatt a hallgatók aktív önképzésnek vetik alá magukat.

A tanfolyam tantárgyai a következők: lélektan /1.évf. 30 óra/,

társadalomlélektan /1.évf. 20 óra/, szociológia /1.évf. 30 óra/, marxista filozófia /1.évf. 40 óra/, irányítás- és döntésemélet /1.évf. 60 óra/, egzakt módszerek /statisztika/ /1.évf. 60 óra/, nyelvészet /1.évf. 10 óra, 2.évf. 20 óra/, információelmélet /1.évf. 28 óra, 2.évf. 82 óra/, az információ folyamatok racionalizálása /1.évf. 40 óra, 2.évf. 70 óra/, politológia /a politikai pártok elmélete/ /1.évf. 20 óra/. Az óraszámokban az adott tantárgy valamennyi említett foglalkozástípusa benne foglaltatik. Ezenkívül biztosítottak időt a záródolgozatok befejezésére és megvédésére /360 óra/, sőt - a tanfolyam szorosán vett tematikáján túlmutató tájékozódás lehetővé tételére, kiállítások látogatására stb. - bizonyos időtartalmakat is képeztek /30 óra/. A hallgatóknak 7 alkalommal kell a tanfolyam színhelyére bevonulniuk. 6 alkalommal 15-15 napra, az utolsó, a hetedik alkalommal pedig 60 napra /ez a záródolgozat befejezésének és megvédésének időkerete/.

Az 1968-ban kísérleti jelleggel megindított tanfolyam első két alkalma után közvéleménykutatást végeztek a hallgatóság körében. Az összegyűjtött válaszok /így pl. a lélektani foglalkozásokkal 50% elégedett, 50% részben elégedett, a szociológiaiakkal 20% nagyon elégedett, 70% elégedett, 10% részben elégedett; az egzakt módszerekkel kapcsolatosakkal 60% elégedett, 40% részben elégedett, a filozófiaiakkal 20% nagyon elégedett, 70% elégedett, 10% részben elégedett volt/ arra engednek következtetni, hogy a tanfolyam gyakorlata igazolni fogja a gondos előkészületek nyomán kialakított elképzeléseket. Részletes elemzésre természetesen csak a tanfolyam befejezésével nyílik lehetőség. Akkor azonban ezt el is kell végezni.

/Futala T./

75/70

002.513.5:025.135

Információtároló és -kereső rendszerek tanulmányozása szimuláció segítségével. /The use of simulation in studying information storage and retrieval systems./ - BAKER, N.R. - NANCE, R.E. = American Documentation, 19.k. 4.sz. 1969.okt. p.363-370.

A cikk az ISRS-t /Information Storage and Retrieval System = Információtároló és -kereső rendszer/ egy nagyobb, a felhasználókat és az anyagi alapokat is biztosító nagy rendszer részszerkezeteiként tárgyalja.

Az ISRS ily módon történő szimulációja segítségével definiálja a rendszer hatékonyságát.

A Stanford Research Laboratory /Stanfordi Kutatóintézet/ 1964-ben készített szimulációs modelljét, a HRB-Singer 1966-os modelljét, valamint a Columbia University /Columbia Egyetem/ 1964-ben készített szimulációs modelljét bírálja a cikk. A fent említett szimulációs modelleknél az ISRS-t a környezettől elhatárolt egységként tárgyalják.

Az általános modell leírása tartalmazza az ISRS és az anyagi alapokat biztosító személyek hatását és kölcsönhatását. Az ISRS és a felhasználók hatása és kölcsönhatása, valamint az ISRS és az alapítók és

felhasználók közös egymásrahatását szemléltető folyamatára az általános modell leírásának tárgya.

Az ISRS egy példája a könyvtár. Ismerteti a könyvtár teljes körű szimulálását, mint az általános modell egyik alkalmazási területét.

A problémát részletesen megvizsgálva belátható, hogy a könyvtár valóban az információtároló és -kereső rendszer része, de csak része. A könyvtár lényeges feladatkörei a cikk által felvetett vonatkozásokban:

a tájékoztatási anyag rendezése és rendszerezése;

könyvkölcsönzés, folyóirat-kölcsönzés;

az ehhez szükséges személyi állomány biztosítása;

a gyűjtemény tárolási helyének és a felhasználók részére a gyűjtemény tanulmányozásához szükséges helynek a biztosítása.

A felhasználó kapcsolatának kétirányúnak kell lennie:

egyrészt a könyvtárhoz fordul tájékoztatói igényeinek kielégítése céljából;

másrészt közli a könyvtárral, hogy igényeit a könyvtár szolgáltatásai mennyire elégítik ki.

Tapasztalatait közli az anyagi alapokat biztosító intézményekkel és így közvetlen hatással van a könyvtár pénzügyi lehetőségeinek alakulására is.

Az egyetemi, tanszéki könyvtárak vizsgálatához kialakított téma-vázlat a következő általános szempontokat emeli ki:

a felhasználók igényei;

a gyűjtemény rendszerezése;

a könyvkölcsönzés rendszere /átfutási idő, ügyvitel/;

a folyóirat-kölcsönzés rendszere, ezzel kapcsolatban az előfizetések ügyvitel, az évfolyamok kötetésének átfutási ideje, a kölcsönzés rendszere /átfutási idő, ügyvitel/;

a rendelkezésre álló hely /a gyűjtemény tárolására, illetve tanulmányozására/;

a rendelkezésre álló alapítványok, pénzügyi alapok /a felhasználható pénzügyi eszközök volumene, a felhasználás módja és hatékonysága, számviteli kérdések/.

/Jankó G./

76/70 ✓

002.63:021/420/:025.5

A jövő Országos Referenz Könyvtára. /The National Reference Library of the Future./ = The Library World, 71.k. 833.sz. 1969.nov. p.165.

Az Aslib /Association of Special Libraries and Information Bureaux = Szakkönyvtárak és Tájékoztató Irodák Szövetsége/ 43. évi konferenciáján, 1969. szeptember 23-án az elnöki megnyitó a British Museum jövő szervezetéről beszélt. Ezt a kérdést tárgyalta a közgyűlés, és az egyik előadó támogatta azt a tervet, hogy a British Museum könyvtári osztályai, nevezetesen a National Reference Library of Science and Invention /Országos Természettudományi és Találmányügyi Könyvtár/, a National Central Library /Országos Központi Könyvtár/, a National Lending Library for Science and Technology /Országos Tudományos-Műszaki Kölcsönkönyvtár/ és a brit nemzeti bibliográfia a National Libraries Authority /Országos Könyvtári Hatóság/ keretében, mint egységes adminisztratív keretben egyesüljenek, és ez a hatóság független, új szerv legyen. Az előadó azt a javaslatot is helyeselte, hogy a National Reference Library /Országos Referenz Könyvtár/ legmegfelelőbb helye a British Museum mellett van, és azt a véleményét fejezte ki, hogy a National Reference Library of Science and Invention is olvadjon bele ebbe az összetett referenz gyűjteménybe.

Határozottan állást foglalt az ellen, hogy egyrészt a természettudományt és a műszaki tudományokat, másrészt a humán és a társadalomtudományokat ne teljesen egyformán értékeljék minden tekintetben.

Javasolta, hogy az említett National Libraries Authority mellé szervezzék könyvtári és tájékoztatási tanácsot, amely tanácsadó szervként működne mindennemű könyvtári ügyben a miniszter felé a minisztérium könyvtári osztályán keresztül, és az a leendő törvény, amely ezeket a szerveket életre hívja, részletesen állapítsa meg azok funkcióit is.

A konferencia fő témája egyébként a kooperáció volt, és ennek megfelelően tárgyalták annak felszólalói és hozzászólói a katalógizálás, a kooperatív fordítás, a szabadalmak terén való együttműködés, az ipari és intézményi referáló szolgáltatások, valamint a tudományos egyesületek kérdéseit. A felszólalók a szakkönyvtárak és tudományos könyvtárak, a tudományos egyesületek, a vállalati könyvtárak és a könyvtári tájékoztatási osztályok munkatársainak sorából kerültek ki.

/Moravék L./

77/70

002.63:61/73/

A MEDLARS elnevezésű orvosi szakirodalmi elemző és kereső rendszer működésének értékelése. /MEDLARS: Report on the evaluation of its operating efficiency./ - LANCASTER, F.W. = American Documentation, 20.k. 2.sz. 1969.ápr. p.119-142.

A National Library of Medicine, USA /Országos Orvostudományi Könyvtár/ 1966-67-ben átfogó vizsgálatot végzett a MEDLARS /Medical

Literature Analysis and Retrieval System = Orvostudományi Irodalom-elemző és Visszakereső Rendszer/ rendszer működésének értékelésére. A közleményben a szerző ismerteti az értékelés céljaira alkalmazott módszert, összegezi a főbb eredményeket, következtetéseket és javaslatokat.

A MEDLARS rendszer fő feladata az Index Medicus és más bibliográfiai rendszerek előállítására. A közlemény azonban a rendszert csak egy másik szolgáltatás, a retrospektív szakirodalmi keresés oldaláról vizsgálja. A kereső alrendszer már 1964 januárjában 800 000 szakirodalmi hivatkozást tartalmazott, évenként 200 000 közlemény adataival gyarapszik. A rendszerbe felvett dokumentumok 45%-a nem angol nyelvű.

A közlemények tartalmi adatait tárgyszavakkal /átlagosan 6,7 tárgyszó dokumentumonként/ adják meg, a Medical Subject Headings szó-készletének felhasználásával.

Kb. 2400 folyóiratot figyelnek. A vezető folyóiratok közleményeinél mély tárgyszavazást /átlagosan 10 tárgyszó közleményenként/, míg a többinél un. sekély tárgyszavazást /átlagosan 4 tárgyszó közleményenként/ alkalmaznak. Mintegy 800 folyóiratot számítanak a vezető folyóiratok közé.

A 18 000 szakkifejezést felsoroló szószeretből kialakított alapszótár, a Medical Subject Headings, kb. 7000 prekordinált típusú tárgyszót tartalmaz, a tárgyszavazás és a kérdésmegfogalmazás részére hierarchikus és más típusú utalásokkal együtt, amelyek megadják a szakkifejezések és az alapszótár tárgyszavai közötti kapcsolatokat. 1966 óta generikus fogalmakat kifejező kiegészítő tárgyszavakat is használ a rendszer - ezek csak egy valódi tárgyszóval együtt alkalmazhatók, azok értelmét lehet használatukkal pontosabbá tenni.

A felhasználók kérései postán érkeznek, ritkábban személyes megbeszélések útján. A keresést HONEYWELL 800 computer végzi el: a mágnesszalagon tárolt tételeket sorban végig vizsgálja a kérdés és az egyes tételek tárgyszavainak összehasonlításával.

A keresés eredményét a felhasználó nyomtatott formában kapja kézhez: a releváns közleményeket a szerzők neve szerinti betűrendben három, csökkenő specifikitású csoportba sorolva. Minden egyes közleménynél megadják a tartalom leírására használt összes tárgyszót.

Az értékeléskor megvizsgálták, hogy a MEDLARS rendszer átlag hány és mennyire releváns dokumentumot mennyi idő alatt ad meg, milyen hibák merülnek fel, valamint a rendszer igénybevétele milyen feladatokat ró a felhasználóra. A közlemény részletesen csak a mutatózó hibák elemzésére tér ki.

Az igen gondosan megtervezett vizsgálatot több lépésben hajtották végre:

egy reprezentatív módon kijelölt felhasználói csoport a MEDLARS teljes szakterületét fedő 300 kérdést tett fel - személyes, közvetett

vagy postai kapcsolat útján - a rendszernek: a válaszok szolgáltak az értékelés alapjául;

a hibákat elemezték, majd megvizsgálták, hogy melyik alrendszer /az indexelő nyelv, az indexelés, a keresés vagy a felhasználó - rendszer kapcsolat/ körében és miért merült fel.

A vizsgálatok rámutattak arra, hogy az indexelő nyelv szakmai helyessége a rendszer sarkalatos pontja: az indexelés és a keresés bármennyire megfelelően hajtható végre, az indexelő nyelv hibái nem javíthatók.

Az indexelő nyelvvel kapcsolatos hibák /23,1%/ zömben két okra voltak visszavezethetők:

a megfelelően specifikus tárgyszavak hiánya;

a tárgyszavak közötti elégtelen vagy nem egyértelmű kapcsolatok /a fenti megállapításokat a közlemény több, részletesen elemzett, konkrét példával is igazolja/.

Az elsőként említett hiba lehetőségének kiküszöbölése a szótár szakmai továbbfejlesztését igényli. A második hibalehetőséget más rendszerekben a tartalmi ismervek megadásánál a tárgyszavak közti láncok és szerepjelző indikátorok bevezetésével csökkentik. A vizsgálat azonban kimutatta, hogy a MEDLARS rendszerben erre nincs szükség: a már említett, később bevezetésre került kiegészítő tárgyszavaknak az indexeléskor, valamint a kérdés megfogalmazásakor történő helyes alkalmazása esetén ez a hiba nem lép fel.

A tárgyszavazás hibái, amelyek 25%-ban vezettek helytelen visszakeresésre, két csoportba sorolhatók:

a tárgyszavazók által elkövetett hibák;

a dokumentum tárgyszavazásakor felhasználható tárgyszavak mennyiségének a maximálása /a már említett "mély" és "sekély" tárgyszavazás kötelező alkalmazása/.

A tárgyszavazók által elkövetett hibák ismét két csoportba sorolhatók:

a közlemény egy-egy fontos momentumára utaló tárgyszó szerepeltetésének hiánya;

a közlemény tartalmának leírására nem, vagy nem egészen megfelelő tárgyszó alkalmazása.

Azt tapasztalták, hogy az előírt "mély" indexelésnél a közlemény által csak érintett témák is kaptak tárgyszót, míg a "sekély" indexelésnél az ennél sokkal fontosabb és részletesebben tárgyalt témára sem jutott tárgyszó.

A második típusba tartozó hibák lehetőségének kiiktatására - a szakmai tévedések elkerülésén kívül - lényeges szempontként szolgál-

hat az a javaslat, hogy a tárgyszavazásnál mindig a lehető legspecifikusabb tárgyszót kell alkalmazni.

A kereső rendszerben megfigyelt hibák /az összes hiba 33,5%-a/ három csoportba oszthatók:

az egyébként jó, de felületesen megszerkesztett kérdések alkalmazására /nem vettek figyelembe minden lehetséges esetet a kérdés megfogalmazásakor/;

a nem megfelelő tárgyszavakat is felhasználó kérdések alkalmazására;

a keresés stratégiájának nem eléggé specifikus vagy nem eléggé kimerítő voltára.

A felhasználó - rendszer kapcsolat nem megfelelő volta okozta a hibák 20,8%-át /ha a százalékszámokat összeadjuk, több jön ki 100%-nál: ezt az okozza, hogy egy-egy dokumentum hibás kikeresése több okra is visszavezethető volt/.

Két típusu hiba lépett fel:

a felhasználó nem tudja pontosan kifejezni igényét /a kifejezett igény nem egyezik valódi információigényével/, vagy a könyvtáros, illetve a kérdéselemző szakember nem érti meg, hogy mit óhajt;

a felhasználó igényét ki tudná fejezni, de nem tudja pontosan, hogy mit várhat az irodalomkutatótól /erre megoldást nyújthat a keresés során módosítható kérdések alkalmazása, az ún. böngésző vagy iteráló keresés/.

Az itt felmerülő hibák okára sokszor rámutat

a felhasználóktól begyűjtött, indoklással ellátott értékitélet a kérdésre válaszul adott közleményekről;

a felhasználóktól kért javaslatok a kérdés esetleges módosítására;

a felhasználó által már ismert és általa relevánsnak tartott dokumentumok átvizsgálása.

A legjobb eredményre az vezetett, ha a felhasználó igényeit természetes nyelven - elbeszélő módon - leírva nyújtotta be, és semmiféle személyes kapcsolat létrehozására nem került sor. Ez arra vezethető vissza, hogy az igény leírása feltételezi annak pontos előzetes megfogalmazását, viszont a személyes kapcsolat hiánya révén a rendszer logikai és nyelvi korlátai - amelyek a személyes megbeszélésnél a könyvtárost erősen befolyásolják - nem vezethetnek az igény deformált megfogalmazásához.

A vizsgálatokból kiderült, hogy a MEDLARS rendszer kb. 95%-ban fedi az általa felölelni kívánt szakterületet;

a nem angol nyelvű szakirodalom volumenarányánál kisebb mértékben "él" a rendszerben: az indexelés rendszerint sekélyebb, és sokszor a felhasználók nem is igénylik;

egyed- folyóiratok igen gyakran fordulnak elő a válaszban /a válaszokban szereplő összesen 1387 folyóiratról 10-ben található a válasz-dokumentumok 10%-a, 157-ben a válasz-dokumentumok 50%-a/.

A rendszer átlagban 58%-os visszahívási aránnyal és 50%-os pontossági aránnyal dolgozik. Hatékonyságának javítására:

a felhasználók kérdéseinek pontosabb megfogalmazására nagy figyelmet kell fordítani /ez a rendszeren belül dolgozó könyvtárosokból és tájékoztatói szakemberektől igen mély és fűrs szakmai ismereteket követel meg/;

a felhasználó közölje a visszahívási és pontossági arányok értékeire vonatkozó kikötéseit, ezeket az adatokat a kérdés megfogalmazásánál használják fel;

a több kérdésben is előforduló azonos elemekre alakítsanak ki standard keresési stratégiát;

meg kell szűntetni a "mély" és "sekély" indexelésre vonatkozó előírásokat;

az input és az output állandó szakmai figyélésével mind a tárgyszójegyzéket, mind a szöszedetet módosítani kell;

a kiségitő tárgyszavak mennyiségét bővíteni kell; kapcsolat-, illetve szerepjelző indikátorok bevezetésére nincs szükség;

a tárgyszavazás, keresés és a szótárellenőrzés műveletek között szoros kapcsolatot kell kialakítani.

/Schiff E./

78/70

002.63:778.1/410/

Az angol Országos Dokumentációs Reprográfiai Központ tevékenysége. /A review of the activities of the NRCd./ - WRIGHT, G.H. = NRCd Bulletin, 2.k. 1-2.sz. 1969. p.5-8.

Az NRCd-t /The National Reprographic Centre for Documentation = Országos Dokumentációs Reprográfiai Központ/ 1967-ben szervezték meg. Székhelyén, Hatfieldben /Anglia/ két épületben bemutatótermet és laboratóriumot rendeztek be az alapvető reprográfiai készülékek és eljárások tanulmányozására, tanfolyamok hallgatói és látogatók fogadására. A Központ szakmai tanácsokkal látja el a telefonon vagy levélben jelentkező érdeklődőket is. A reprográfiai központ célkitűzéseit, tevékenységének fő irányait a következőkben határozták meg:

1. A reprográfiával foglalkozó irodalom összegyűjtése, értékelése, indexelése és eljuttatása a felhasználókhöz; kísérleti munkák vég-

zése. Központi szakirodalom-gyűjteményt létesítettek s egyelőre a mikromásolásra vonatkozó irodalom kivonatait készítik el rendszerezésen. Az ismertetett dokumentumokat mikrofilmre veszik, hogy a szolgáltatás előfizetői íróasztal-könyvtárat rendezhessenek be azokból.

Az intézet minőségvizsgálati feladatokat lát el reprográfiai készülékek, anyagok, eszközök használhatóságának értékelése terén. Előállít minőségvizsgálati tesztlapokat; mikrofilmfelvevő készülékek objektívjével, felvételi anyagokkal, másolóanyagokkal folytat kísérleteket. Vizsgálja a mikrofilmezés és kiadás jogi kérdéseit is a mikrofilmezésre kerülő segédkönyvtár, a kiadói jogokkal védett kiadványok mikromásolása érdekében.

2. Az NRCd kapcsolatot tart szakterületét érintő belföldi és külföldi szervezetekkel, és részt vesz reprográfiai tárgyú üléseken, kongresszusokon. Tevékeny szerepet vállalt a British Standards Institution /Brit Szabványügyi Intézet/ bizottságainak munkájában. Együttműködik az American Library Technology Programmal /Amerikai Könyvtári Műszaki Program/, és azzal megegyezést létesített kölcsönös publikálásra.

3. A Központ tanfolyamokat, előadásokat, üléseket szervez a reprográfiai technika tárgykörében. Ezek az - önállóan vagy társintézetekkel közösen szervezett - összejöveteleken fényképészek, könyvtárosok, nyomdai szakemberek, kereskedők stb. továbbképzését segíti elő. Szemináriumokat tartott többek között a 70 mm széles mikrofilm műszaki értékeléséről, a mikrofilm jogi helyzetéről, a mikrokiadás kérdéseiről.

4. Az intézetben működés közben lehet tanulmányozni a felszerelést, s a szükséges feltételek megteremtésével lehet vizsgálni a készülékeket. Az NRCd által megjelentetett első öt értékelő tanulmány olvasókészülékekkel foglalkozott. A technikai eszközöket és eljárásokat értékelő, minőségvizsgáló munka feltételei a jó nemzetközi szabványok. A Központ javaslatokat tesz nemzeti és nemzetközi szabványok tökéletesítésére.

5. Külső szakértőkkel együttműködésben tanulmányozzák a tájékoztatás és információ-visszakeresés kérdéseit. Különös figyelmet fordítanak a mikrofelvételek olvashatóságára és nagyítására.

6. Az NRCd igyekszik más szervezeteket is bevonni munkájába és megnyerni azokat speciális kutatási témák finanszírozására. Míg a Központ oktatási tevékenysége a reprográfia teljes körét felöleli, addig a technikai kutatások egyelőre a mikromásolás területére korlátozódnak.

/Tócsa L./

Egyesületi munka a bibliográfia területén nemzeti síkon. A Német Könyvtáregyesület információs, dokumentációs és bibliográfiai szakbizottságának munkájából. /Verbandsarbeit auf dem Gebiet der Bibliographie auf nationaler Ebene. Aus der Arbeit einer Fachkommission des Deutschen Bibliotheksverbandes. Kommission für Information, Dokumentation und Bibliographie./ - POMASSL, G. = Zentralblatt für Bibliothekswesen, 83.k. 2.sz. 1969. p.65-78.

Az NDK-ban a szakbizottságoknak nagy tradíciója van. Eleinte az egyes állami szervek, minisztériumok mellett jöttek létre könyvtári szakbizottságok, tanácsadó szereppel. Főleg a bibliográfia és a dokumentáció területén, továbbá néhány könyvtári tudományos intézmény szervezése, illetve átszervezése terén.

1959 márciusában átszervezték a szakbizottságokat. A bibliográfiai és dokumentációs szakbizottság a bibliográfiai tervezés és koordinálás, valamint az ajánló bibliográfiák kérdéseivel, emellett dokumentációs és tájékoztatási problémákkal, s ezeknek a könyvtárügyre és bibliográfiára tett hatásával is foglalkozott. Elkészítette az 1962. évi, az információs és dokumentációs rendszer további kiépítésével foglalkozó rendelkezést. Egy bizottság kidolgozta a társadalomtudományok információs és dokumentációs rendszerének alapjait.

1964-ben alakult meg a Deutscher Bibliotheksverband /Német Könyvtáregyesület/. Az 1968. májusi minisztertanácsi rendelet új felelősséggel ruházta fel, a 17.§-ban új feladatot ruházta rá a Beirat für Bibliothekswesen-ben /Könyvtárügyi Tanács/ való részvétellel.

A Kommission für Information, Dokumentation und Bibliographie /Bibliográfiai és Dokumentációs Szakbizottság/ első évében három csoportban tevékenykedett:

1. Az első munkacsoport a könyvtárak és tájékoztató, dokumentációs szakintézmények tartalmi alapkérdéseivel foglalkozott.

2. A második munkacsoport a könyvtári tájékoztató munka koordinálásának, specializálásának és megjavításának kérdéseit tárgyalta, megoldására koncepciókat dolgozott ki, javaslatot terjesztett elő a tudományos könyvtárak információstatisztikájának egységesítésére. Tervezetet készített a közművelődési könyvtárak tájékoztató tevékenységének megjavítására.

3. A harmadik munkacsoport a könyvtárak bibliográfiai tevékenységével foglalkozott, kidolgozta a következőket:

Javaslatok az NDK könyvtárai bibliográfiai munkájának megjavítására,

Felhívás és irányelvek minden bibliográfiai terv bejelentésére,
és megjelentette a tervezett bibliográfiák, továbbá az NDK folyóiratok analitikus repertóriumának tervét, valamint részt vett a bibliog-

ráfia szabványosítási kérdéseinek megoldásában a ZIID /Zentralinstitut für Information und Dokumentation = Központi Információs és Dokumentációs Intézet/ könyvtárügyi és bibliográfiai szabványosítási szakbizottságával együttműködve.

Amikor a Német Könyvtáregyesület 1965-ben Lipcsébe hívta össze évi közgyűlést, a bizottság előkészítette A könyvtárak információs tevékenysége c. téma megvitatását. Az 1966. évi erfurti közgyűlésre pedig A könyvtárak tájékoztató tevékenysége a tudományos-technikai és kulturális forradalom követelményei között c. téma tüziseit dolgozta ki. Ezek alapján hívta össze a Methodisches Zentrum für wissenschaftliche Bibliotheken /Tudományos Könyvtárak Módszertani Központja/ a Tudományos könyvtárak súlyponti tervei és tájékoztatási feladatai c. konferenciát Berlinbe, 1968 júniusában.

A bizottság által kidolgozott anyagok a szocialista országokba és egyéb külföldi államokba is eljutottak.

A bizottság az állami feladatok keretében igyekezett az egységes könyvtári rendszer fontosságát megértetni és megteremtésébe a saját munkáján keresztül is minél több könyvtárost bevonni.

Eddigi feladatainak egy részét állami szervek veszik át. Természetesen ezek munkájához is segítséget nyújt, támaszkodva a Német Könyvtáregyesületre és a könyvtárosokra is. Különösen a még megoldatlan feladatok területén kíván tevékenységével segítséget nyújtani, gondolva itt elsősorban a Deutsche Bücherei megnövekedett bibliográfiai feladataira.

/Bauer J./

80/70

002.82:658.8.012.12

A piacutatás információ-forrásai a kisebb cégek mellett működő ipari összekötő központok gyakorlatában. /Sources of information on market research used by industrial liaison centres to assist small firms./ - LEES, R. = Aslib Proceedings, 21.k. 2.sz. 1969. p.64-70.

Nagy-Britannia gazdasági életében fontos szerep jut a kisebb cégeknek: az 1961. évi statisztikai összeírás szerint a vállalatok 95%-a tiznél több, de 500 főnél kevesebb személyt foglalkoztat és ezeknél a cégeknél dolgozik az ipari munkaerőnek több mint a fele. A kis- és közepesen fejlett cégek tevékenységének támogatására ipari összekötő központok /ILO = Industrial Liaison Centre/ alakultak ki. Országszerte összesen 75 ilyen összekötő szerv működik. Fenntartásuk költségeit 2/3 részben maga a kormányzat, elsősorban a Ministry of Technology /Technológiai Minisztérium/ fedezi.

Az összekötő szervek rendszeresen meglátogatják vállalataikat és segítséget nyújtanak nekik:

gyakorlati tanácsokat adnak esetenként felmerülő különleges problémák megoldásához;

elősegítik az új technológiai és szervezési - vezetési módszerek alkalmazását, valamint

különböző helyi és országos erőforrások maximális mértékű tényleges hasznosítását.

Egy-egy ilyen ipari szaktanácsadó szerv átlagosan 700-1000 céget tartozik felelősséggel és az ipari összekötők évi átlagban mintegy 9000 látogatást tesznek. Meglehetősen széles körű és szerteágazó tevékenységükön belül legfontosabb funkcióként a tájékoztatási szakember szerepét töltik be. A műszaki jellegű információs tevékenység mellett, mind jobban növekszik a szervezéssel - különösen a piackutatással - összefüggő kérdések jelentősége, főleg a közép- és nagyvállalatoknál, de a kisvállalatok és felvetnek esetenként érdekes problémákat. A piackutatás terén a segítségnyújtás a következőkre terjed ki:

a vállalat termékeire és tevékenységére vonatkozó információk összegyűjtése;

a konkurens termékek minőségi tulajdonságainak, fogyatékosainak, továbbá

az értékesítési lehetőségek /potenciális vásárlók, árusítási helyek/ körének vizsgálata.

A piackutatással összefüggésben ajánlott hasznos források a kereskedelmi újságok mellett a legkülönbözőbb szervek és intézmények statisztikai publikációi, kiváltképpen a külkereskedelmi statisztikai kiadványok, továbbá egész sor hasznos összeállítás: vállalati kompaszok, regiszterek, kézikönyvek stb.

Új termékek bevezetésének előkészítése során célszerű lehet esetenként a Centre for Interfirm Comparisonhoz /Üzemösszehasonlítási Központ/, vagy a British Productivity Councilhoz /Brit Termelékenység Tanács/ fordulni költségsszintek tanulmányozása érdekében. Licenc-ügyekben a National Research and Development Corporation /Országos Kutatási és Fejlesztési Tanács/ adhat felvilágosítást, és további hasznos információs forrás a Product Licensing Index c. kiadvány.

Export ügyekben is számos országos intézmény - kereskedelmi kamarák, bankok, a British National Export Council /Brit Nemzeti Exporttanács/, a National Institute of Export /Országos Exportintézet/ stb. - szolgálhatnak információs forrásul.

/Kápolnai I./

81/70

02/061.3/

A kölni könyvtártudományi kollokvium. /Das Kollokvium über Bibliothekswissenschaft in Köln./ - HAGELWEIDE, G. = Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie, 17.k. 1.sz. 1970.jan. p.58-61.

A tömegkommunikációs igények növekedése, a kibernetika és az informatika eredményei folytán a könyvtártudomány iránti érdeklődés világszerte megnövekedett. Kölnben az északrajna-vesztfáliai Bibliothekar-Lehrinstitut /Könyvtártudományi Intézet/ vezetőjének, Werner KRIEG professzornak kezdeményezésére 1969 októberében kollokviumot rendeztek. A kollokviumon nem kívántak konkrét határozati javaslatokat hozni s azokat elfogadni; a vita kötetlen beszélgetés jellegű volt.

A vitaindító előadások témái közt történeti összefoglalások éppen úgy szerepeltek, mint a könyvtáros képzés kérdései, elméleti és terminológiai problémák, a könyvtári gyakorlat jelenlegi helyzetét felmérő és jövőben várható fejlődését feltáró elemzések. Megkülönböztetett érdeklődés kísérte azt az előadást, amely a könyvtári munka társadalmi jellegét hangsúlyozta, s a kommunikációs feladatokat helyezte előtérbe. Jelentős volt a könyvtárak információs központként, mintegy adatbankként való bemutatása is: ezekre az észrevételekre számos hozzászólás is érkezett.

A kölni kollokviumon elhangzott előadásokat s a vita teljes anyagát önálló kötetben kívánják közreadni.

/Végh F./

82/70

021.64/430.1/

A NSZK könyvtárainak együttműködése és munkamegosztása. /Kerekasztal-beszélgetés a kieli 59. könyvtáros konferencián, 1969.máj.30./ /Zusammenarbeit und Aufgabenteilung der Bibliotheken in der Bundesrepublik. /Podiumsdiskussion auf dem 59. Bibliothekartag in Kiel am 30. Mai 1969.// = Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie, 16.k. 5/6.sz. 1969. p.350-364.

A folyóirat rövidített formában közli annak a munkaértekezletnek a jegyzőkönyvét, melyen a nyugat-német könyvtárosok jelentős képviselői vettek részt.

A könyvtári törvény tervezetének vitáin már 1965-től kezdve hangot kapott az a vélemény, hogy minden olyan településben, amely 10 000 lakost számlál, könyvtárat kell építeni. E gondolat jegyében született az a javaslat, melyet a nyugat-német kultuszminiszterek konferenciájának elnökéhez 1969 januárjában benyújtottak, s amely a szövetségi könyvtári hálózat kiépítését lépcsőzetesen, három fokozatban kívánta megvalósítani.

Az első lépcsőben a kiskönyvtárak létesítését, ezek szervezeti felépítésének és működési szabályzatának megállapítását javasolták. A második lépcsőben az ujonnan létesült könyvtárakat kívánták egy-egy

nagyobb könyvtárral kapcsolatba hozni, hogy mint egy nagyobb város fiókkönyvtárai függjenek a központi könyvtártól. A harmadik lépcsőt az állami, tartományi, egyetemi könyvtárak jelentenék. Ez a szervezeti felépítés lehetővé tenné, hogy mindenki, mindig és minden irodalomhoz hozzájusson. Az értekezlet résztvevői bizonyos szkepticizmus-sal latolgatják a tervezet megvalósíthatóságának esélyeit.

A fenti kérdés mellett az értekezlet napirendjén még olyan fontos kérdések szerepeltek, mint egy könyvtári egység horizontális szervezete vagy az azonos könyvtár típusokhoz tartozó könyvtárak vertikális struktúrája, továbbá a könyvtári és könyvtárközi kölcsönzés észszerű szervezetének kiépítése.

A vita megmutatta, hogy a könyvtári terv elsősorban a nyilvános könyvtárak gyakorlatát tartotta szem előtt, s hibája volt, hogy a tudományos könyvtárak feladatait nem vette eléggé figyelembe. Az egyetemi könyvtárak feladatait nagyon regionálisnak tartották a résztvevők. Ennek ellenére szükségesnek vélték, hogy bizonyos tipizálási tendenciák az egyetemi könyvtárakra is érvényesek legyenek.

Külön kérdéscsoport volt az egyes könyvtárak olvasóinak összetétele és rétegződése. A városi könyvtárak olvasóinak felét is az egyetemi hallgatók teszik ki, az olvasók 30%-a szakember, a fennmaradó 20% pedig különböző gyakorlati kérdések iránt érdeklődik. A résztvevők elmondták, hogy az egyetemi hallgatók zöme a mérnökarok, a műszaki főiskolák látogatói: éppen ezért hangsúlyozták az egyes intézeti könyvtárak jobb ellátottságának fontosságát. Az egyetemi tankönyvekkel való ellátottság, a magasabb példányszámu beszerzés megoldhatatlan az anyagi igények miatt. Ezért a hallgatók más könyvtárakban is keresik a tankönyveket, holott ezeknek a könyvtáraknak nem ez a gyűjtőköriük.

Más hozzászólók más és más szempontból ugyan, de szintén a különböző könyvtár típusok koordinált együttműködését sürgették. Hivatkoztak az angol egyetemi könyvtárak szervezetét szabályozó 1965-ös törvényre s az amerikaiak elképzelésére, mely szerint egy-egy patinás egyetemi könyvtár szinte "kisugárzik" a modern campus-okra, azok kisebb könyvtárait.

A vita résztvevői hangsúlyozták a könyvtárak műszaki-tájékoztatási feladatait is. Ezek során merültek fel a dokumentációs lehetőségek korlátai: elsősorban a berendezések hiánya. Ezek pótlását a résztvevők egyhangzó véleménye szerint a mikrofilm-szolgálat színvonalának emelésével kellene kezdeni.

Elvetették azt a javaslatot, hogy az egyetemi könyvtárak mellett még külön körzeti tudományos könyvtárakat is létesítsenek: ez a beszerzések átfedésére vezetne, s ennek költségkihatása igen magas lenne.

/Végh F./

A könyvtárosképzés kérdésének vitájához. /Zur Diskussion über Ausbildungsfragen./ - DITTRICH, W. - KORNEXL, D. - LIEBENOW, P.K. = Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie, 16.k. 3.sz. 1969. p.217-221.

A tudományos könyvtáros pályaképét a tudományos szakkönyvtárak feladataiból lehet összeállítani. A hagyományos gyűjtő, megőrző és állományfeltáró funkció mellett a korszerű tudományos könyvtárakat a modern osztályozási módszerek és a dokumentációs tevékenység jellemzi.

Amikor a tudományos könyvtárosok egyetemi szintű képzésének reformja felveti a "szükséges" és "felesleges" ismeretek problémáját, a választ a korszerű funkciók felől kell közelíteni. E szempontból feleslegesnek és elméletinek kell értékelni a könyv-, könyvtártörténettel való mélyreható foglalkozást. Ez ma már csak egyes specialisták feladatává vált, akik a kéziratárak, kódex-gyűjtemények, ősnymtatványok problémáival kívánnak foglalkozni. Részükre természetesen biztosítani kell a tantervben a specializálódás lehetőségét. Meg kell szabadulni azonban attól a szemlélettől, amely szerint a könyvtáros-tudós a régiségek, a történelmi és irodalmi érdekességek ismerője és őrzője.

Kétségtelen, hogy hasznos megismerni azokat a történelmi és társadalmi tényezőket és tendenciákat, amelyek az utolsó száz évben a könyvtárgyre hatottak. Ezért a tananyag - legfeljebb a 18. század közepétől - ismertesse a könyvtárak és a könyvtárgy szervezeti és funkcionális problémáit, változásait a jelen helyzet jobb megértése érdekében. E témakör a "Könyvtár és társadalom" téma kiegészítője lehet.

A többi tárgy "szükségessége" körül talán nincs ekkora vita. Ami azonban általában kifogásolható: a tananyagnak a gyakorlati élet-től idegen előadása.

A szakkatalógusról szóló komoly elméleti előadások anélkül zárulnak, hogy a hallgatók egy modellt-könyvtár dokumentumanyagát feldolgoznák. A bibliográfia-oktatás minimális követelménye, hogy legalább a polcon ott legyenek azok a könyvek, források, amelyekről szó van, ha már a forrásismeret oktatásának módszertana nincs megoldva. A könyvtárszervezés, vezetés, az ún. management problémáit az előadások alig érintik, legfeljebb néhány ötlet erejéig.

A kritika további részletezése helyett egy javaslat az oktatás reformjához: az előadások passzív hallgatása helyett kapjanak a hallgatók nagyobb önállóságot a tananyag feldolgozásában. Az előadássorozatok csökkentése mellett, a hallgatók minden hatodik héten egy egyhetes "kollokviumra" jönnének össze, ahol a tananyag egy-egy kijelölt részletét megbeszélés, vita, referátum, beszámoló formájában - természetesen tanári vezetés mellett - feldolgoznák: kialakítanák a téma problematikáját és a megoldási lehetőségeket. A kollokvium utolsó két napján a következő tananyagrészt kijelölnék, előzetesen megvitátnák, irodalmat kutathatnak, megosztanák a témával kapcsolatos elvégzendő feladatokat.

Az oktatás igen fontos része a kétéves gyakorlati idő, amelyet a hallgatók kijelölt tankönyvtárakban töltenének. Ehhez természetesen a tankönyvtárak számát és típusát kellene bővíteni, s a gyakorlatokat az elméleti oktatással összehangolni.

Az oktatási idő alatt egy értékes szakmai publikációt kellene megjelentetni. Ez nem lehet egy második disszertáció /t.i. a legtöbb hallgató már egy másik szakon készít szakdolgozatot/, hanem a tudományos könyvtárak egy-egy fontosabb és nehezebb problémájának gyakorlati megoldása. E problémáknál a team-munka is elképzelhető.

/Szepešváry T./

84/70

024.5/.6:31

A gazdasági információk felhasználóinak és az olvasók érdeklődésének elemzése a pozsonyi Központi Közgazdaságtudományi Könyvtárban.
/Analýza používateľov ekonomických informácií a čitateľských záujmov v Ústrednej ekonomickej knižnici v Bratislave./ - PROCHÁZKA, B. = Knižnice a vedecké informácie, l.k. 3.sz. 1969. p.81-91.

A pozsonyi Ústredná ekonomická knižnica /Központi Közgazdaságtudományi Könyvtár/ - korábbi ilyen jellegű vállalkozásainak folytatásaként - 140 000, reprezentatív felmérésnek tekinthető olvasói kérés elemzését fejezte be a közelmúltban.

Az elemzés fontosabb eredményei a következők:

A könyvtárat használók összes kérésének 40,34%-a vállalati, 38,80%-a vállalat- és ágazatközi, valamint népgazdasági, 20,86%-a pedig nemzetközi gazdasági kérdések irodalmára vonatkozik. Az összes kérés 84,49%-a közgazdasági jellegű. A kérések 22,58%-a az iparban foglalkoztatottaktól származott. Örvendetesen magas a kutatásban /a kérések 10,14%-a/ és a mezőgazdaságban foglalkoztatottak /a kérések 9,09%-a/ érdeklődése, a pénzügyi igazgatásban /3,85%/ és a külkereskedelemben dolgozóké /3,85%/ viszont a várt színvonal alatt maradt.

Az egyetemi-főiskolai hallgatóság kéréseinek 23,41%-a ipargazdaságtani témákra vonatkozott. A hallgatóság szakosodási megoszlásához képest magas a külkereskedelem gazdaságtana /7,81%/ és a mezőgazdaság gazdaságtana /10,41%/ iránti érdeklődés, ezzel szemben alacsony a népgazdaság tervezése iránti /2,60%/.

Az idegen nyelvű dokumentumok iránti kérésekből 32,25% esik a német, 24,80% az orosz, 20,21% az angol, 9,51% a francia, 4,60% a magyar, 3,72% az olasz, 3,41% a spanyol, 1,35% a lengyel, 0,15% az egyéb nyelvű dokumentumokra.

A kérések 15,75%-a 40 évnél idősebb, 8,40%-a 35-39, 23,75%-a 30-34, 19,19%-a 25-29, 22,97%-a 20-24 év közötti, 10,94%-a pedig 20 évnél fiatalabb felhasználóké volt.

Külön is elemezték a kölcsönzőforgalmat. Itt az első tapasztalat az volt, hogy a szabad szombatok bevezetésével a szombati forgalom je-

lentős mértékben csökkent /az 1964. évi átlagos 1045 kötetről 476 kötetre/.

A kielégítetlen kölcsönzési /és könyvtárközi kölcsönzési/ kérések aránya évek óta 12-24% között ingadozik. A kielégítetlenség meghatározóan leggyakoribb oka, hogy a keresett irodalmat már korábban kikölcsönözték /így pl. az 1968. 1.félévi 2509 kielégítetlen kölcsönzési kérésből 2148 volt ilyen/.

A kölcsönzések 55,75%-a jegyzet, tankönyv és egyéb tansegédlet, 22,75%-a monográfia, 11,85%-a statisztika, nemzetközi szervezetek kiadványa, kutatási, utijelentés stb. A maradékot kötött folyóiratok, diplomamunkák, másolatok stb. teszik ki.

A kikölcsönzött irodalom 30,29%-a a kölcsönzés évében, 25,50%-a 2, 17,58%-a 3, 10,97%-a 4-5, 8,47%-a 6-10, 4,67%-a 11-15 éve, 2,72%-a 16 évnél régebben jelent meg. A kölcsönzések 78,67%-a volt szlovák és cseh nyelvű, 6,83%-a orosz, 4,68%-a német, 3,13%-a angol, 2,52%-a francia, 1,53%-a magyar, 0,67%-a lengyel, 1,96%-a egyéb.

A kölcsönzések 76%-a közgazdaságtudományi, 24%-a egyéb szaktudományi mű volt.

A könyvtár az ezuton nyert eredményekből szerzeményezési politikájára és olvasószolgálatára nézve levonta a megfelelő következtetéseket. Korábbi és mostani vizsgálatának eredményeit összevetve pedig arra a következtetésre jutott, hogy egy-egy részletes reprezentatív vizsgálat 3-5 éven át megfelelő támpontot nyújt a munkához, s egy-szersmind szükségtelenné teszi a részletező statisztikák folyamatos vezetését.

/Futala T./

85/70

024.6:681.31

A Midwestern University automatizált kölcsönzési rendszere.
/Automated circulation system at Midwestern University./ - HEINEKE, Ch.D. - BOYER, C.J. = ALA Bulletin, 63.k. 9.sz. 1969.okt. p.1249-1254.

A Midwestern University /Wichita Falls, Texas, USA/ egyetemi könyvtára második generációs IBM 1401 computer és IBM 1030 adatgyűjtő rendszer /IBM 1031 input-állomás és 1033-as nyomtató/ segítségével automatizálta a kölcsönzést. Az on-line kapcsolatban levő gépek megszakításos üzemmódban dolgoznak: a kölcsönzéssel és a visszaadás-sal járó "adminisztráció"-t azonnal és pontosan elvégzik, előállítják a szükséges listákat, elkészítik a figyelmeztetéseket és kiszámolják a késedelmi díjat. Az alkalmazás lehetőségének fontosságát az a tény is növeli, hogy a kereskedelmi életből az IBM 360 széria által kiszorított IBM 1400 sorozatu gépek az USA-ban könnyen és olcsón hozzáférhetők.

A szükséges berendezés üzembeállítását /mind a hardware, mind a software vonatkozásában/ magánalapítvány tette lehetővé. A computer

megrendelésével egyidőben megkezdődött a programok készítése és a géppel automatikusan olvastatható bizonylatok /könyvkártyák és műanyag olvasókártyák/ előállítás. Az automatizálás bevezetésekor végezték el a könyvtár átszervezését is a Library of Congress /Kongresszusi Könyvtár/ osztályozási rendszere alapján. Az automatizált könyvtár 1967 végén kezdte meg működését.

A gépi felszerelés műszaki adatai a következők: IBM 1401 computer, 16 K karakter kapacitású belső memóriával, külső memóriákkal /három mágneslemez hajtómű/, konzol berendezéssel, lyukkártya-lyukasztóval és olvasóval, sornyomtatóval. A computert távolsági adatközlő berendezés köti össze a könyvtárban elhelyezett input-output egységekkel. Egy-egy könyvtári művelet 10 s-ig tart, a computert 0,5 s-ra veszi igénybe.

A könyvtár szabadpolcos rendszerű.

Az automatizált rendszer üzemeltetésének eredményei:

a könyvek kölcsönzése és visszaadása a manuális módszerrel szemben sokkal kevesebb adminisztrációval jár;

a könyv igénylésekor a gép automatikusan ellenőrzi, hogy a kölcsönző nincs-e a késlekedők listáján;

automatikusan ellenőrizhetők a kölcsönző szükséges adatai /van-e már nála könyv, hosszabbított-e, kapott-e figyelmeztetést, befizette-e a késedelmi díjat?/: ez különösen fontos tanév végén;

mivel a könyvkártyán géppel olvastatható módon rajta van a könyv kölcsönzési időtartama is, a kézikönyveket a többi könyvvel azonos módon kezelhetik;

a rendszer melléktermékként kiadja havonként az új beszerzések jegyzékét, valamint az egész állományt tartalmazó szerző, cím és tárgyszó szerint rendezett kötetkatalógusokat is.

A közleményben ismertetett könyvtári kölcsönzési rendszer aránylag kis egyetemi könyvtárat /az 1968-as tanévre 3803 beiratkozott hallgató/ szolgál ki.

/Schiff E./

86/70

025:65.011.54

A könyvtári munkafolyamatok gépesítésének jelene és jövője.

/Szegodnja i zavtra mehanizacii bibliotecsnuh proceszszov./ - PISCSAL'NIKOV, Sz.A. = Naucsnye i Tehnicseszkie Biblioteki SzSzSzR, 1/73.vúp. 1969. p.29-33.

A nagy tudományos és szakkönyvtárak személyzete nem növekszik arányosan az állománnyal és az olvasószolgálati feladatokkal. Ezt az ellentmondást ideig-óráig a munkaintenzitás növelésével és a tudományos munkaszervezés alkalmazásával ugyan ki lehet /s ahol ilyen vo-

natkozásu tartalékok vannak: ki is kell/ küszöbölni, de napjaink információáradattal jellemezhető körülményei között tartós eredményre csupán a könyvtári munkafolyamatok gépesítésével juthatunk.

Ezért a legutóbbi évek folyamán számos szovjet nagykönyvtár kezdett foglalkozni a gépesítés kérdéseivel. 1959-ben a Goszudarsztvennaja biblioteka im. V.I. Lenina-ban /Állami Lenin Könyvtár/ alakult gépesítési részleg, amely napjainkra gépesítési és automatizálási főigazgatósággá fejlődött. 1963-ban a GPNTB /Goszudarsztvennaja publicsnaja naucsno-tehnicsezskaja biblioteka SzSzsZsR = Állami Nyilvános Tudományos-Műszaki Könyvtár/ hozott létre könyvtárgépesítési és automatizálási laboratóriumot. Ennek továbbfejlesztéseként alakult meg 1968-ban a tudományos-műszaki számítóközpont, illetve annak könyvtárgépesítési és automatizálási kutató osztálya. Más könyvtárak is tettek szervezeti lépéseket e kérdéskör gondozására /pl. az Akadémia Szibériai Osztályának Könyvtára, a Litván Köztársasági Könyvtár, a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár stb./.

A műszaki szakkönyvtárak gépesítési törekvéseinek támogatására az Állami Nyilvános Tudományos-Műszaki Könyvtár gépesítési és munkaracionalizálási irányelveket adott ki 1966-1967 folyamán.

A hatvanas évek elejétől kezdve, országsszerte megszülettek az első részeredmények /csőposták, statisztikai adatrögzítő gépek, másolóberendezések, könyvlifttek és szállítókoscsik, olvasótermi jelzőtáblák stb./. Kidolgozás alatt állnak a katalóguskiadás, a kölcsönzőforgalom, a raktározás /igen dicséri az un. "körhinta"-rendszert/ gépesítésének különféle kérdései is.

A gépesítési erőfeszítések azonban mindmáig nincsenek kellőképpen összehangolva, s így többször fordulnak elő átfedések. A propaganda sem elégséges, bár az utóbbi évek könyvtárgépesítési kiállításai sokat segítettek e kérdés megoldásában.

Fokozatos gépesítés mellett is egységes gépesítési és automatizálási rendszer kialakítására kell törekedni. Ennek útja-módja az alábbi lehetne:

1. A létező munkamódszerek elemzése.
2. Azoknak a technikai eszközöknek és berendezéseknek a tanulmányozása, amelyek a könyvtári munkák valamely válfajának gépesítésére alkalmasoknak látszanak.
3. Új technológiák kimunkálása a technikai eszközök alkalmazására.
4. A kiszemelt eszközök megrendelése, beszerzése, felszerelése /beállítása/ és kiszolgálásuk elsajátítása.
5. Kísérleti üzem.
6. Üzemszerű munka.

Mindenekelőtt a tömeges és munkaigényes könyvtári munkafolyamatok gépesítését /cédulasokszorosítás, másolatkészítés, mikromásolás és sokszorosítás, könyvforgalom nyilvántartása és statisztika, kéréslapok és dokumentumok szállítása, továbbítása/ kell megoldani. Továbbá fontos a külső és belső kommunikáció, a jelzőrendszerek, az audiovizuális eszközök, a korszerű állományvédelem biztosítása.

Kiemelkedő jelentőségűek azok a berendezések, amelyek a computer-technika igénybevételének előfeltételei. Az egymillió kötetnél és a 300 dolgozónál nagyobb könyvtáraknak előbb-utóbb computert kell felszerelniük.

A könyvtárgépesítés fontosságát jelzi az is, hogy 1968 januárjában Leningrádban - számos könyvtárügyi és tájékoztatási szerv támogatásával - megrendezték az első könyvtárgépesítési szemináriumot.

/Putala T./

87/70

025:681.31

Az automatizálás szereposztása. Az ügyintéző, könyvtáros, rendszerelemző és programozó új szerepe. /Casting for automation. New roles for: administrator, librarian, systems analyst, programmer./ - HAMMER, D.P. = Library Journal, 94.k. 22.sz. 1969.dec.15. p.4492-4494.

A computertechnika a könyvtárakban és a tájékoztatás területén lehetőséget nyújt olyan munkamódszerek javítására, amelyek tulajdonképpen már nagyon régen kialakultak a könyvtári gyakorlatban:

a könyvtárakban már használt indexekből KWIC- és KWOC-típusú indexek;

a válogatott folyóiratok szűkkörű terjesztéséből a témafigyelés;

a tárgyszavakból a deskriptorok és az uniterm rendszer fejlődtek ki;

a tájékoztató szakembernek is mindig megvolt a maga "keresési stratégiája", bár eddig nem nevezték így.

A computeres rendszerek azonban többre is képesek, ha bevezetésük a könyvtári munkába megfelelő körülményekkel történik.

A könyvtáros és az ügyintéző szerepe

Ebben a munkában a könyvtárosnak, könyvtári ügyintézőnek és a gépesítőnek meg kell érteniük egymást. Az, hogy korunk igénye a könyvtárak automatizálása, a computerek könyvtári alkalmazásával már beigazolódtott. A követelmények fokozódnak: a gépesített könyvtárakban folyó munka megköveteli a rendszertudományok, a logika és a számítástechnika ismeretét. A könyvtáros eddig kizárólag emberi kapcsolatokkal foglalkozott, ezután képesnek kell lennie arra, hogy ember-gép

rendszerekkel dolgozzék. Eddigi munkáját sokkal egzaktabb alapokra kell helyeznie, az eddiginél sokkal elvontabb gondolkodásmód kifejlesztésére van szüksége. Ugyanakkor az automatizálás megvalósításának kérdéseiben nagy türelmet kell tanusítania, mert a kiépítendő rendszerek és az alkalmazott berendezések bonyolultsága miatt gyors eredményeket ezen a területen nem lehet elérni.

Tapasztalati tények mutatják, hogy a munkát a könyvtárosoknak rendszertervezővé, programozóvá való átképzésével nem lehet sieltetni: sőt az átképzés rendszerint nem is sikerül, csak idővesztést okoz, a könyvtáros "könyvtárosi" mivoltának elvesztését jelenti. Tapasztalati tény, hogy a könyvtáros-programozó rendszerint a részletekben elvész. Jó eredményt csak a hivatásos rendszertervező, programozó és a könyvtáros személyéből kialakított munkacsoportok érnek el.

Ez nem azt jelenti, hogy a könyvtárosnak nem kell ismernie a computer által nyújtott lehetőségeket, sőt magát a programozás művelését is. Erre feltétlenül szüksége van ahhoz, hogy a feladatot a rendszertervezővel, programozóval meg tudja ismertetni, megértse egymást, de ne kívánjon olyat a gépi rendszertől, amelyre az nem képes és ne engedjen olyan rendszert tervezni, amely nem felel meg a könyvtár követelményeinek. Ebben mutatkozik meg a könyvtáros igazi, senki más által át nem vállalható szerepe.

Össze kell gyűjtenie mindazt a gyakorlati tapasztalatot, amellyel a könyvtári ügyintézők - napi munkájuk eredményeképpen - rendelkeznek és a tervezés során, főleg a kezdeti fázisban, az ezekből a tapasztalatokból levonható következtetéseket érvényesíteniük kell.

Összefoglalva: a könyvtárosnak szakképzettségénél fogva részt kell vennie a könyvtári rendszer tervezésében és összekötő szolgálatot kell teljesítenie a rendszertervező és a könyvtári ügyintéző személyzet között: nem helyettesítenie kell az adatfeldolgozási szakembereket, de képesnek kell lennie a velük való együttműködésre.

A rendszerelemző és a programozó

A jó programozóknak nagyon jól kell ismernie a computert, amelyre programoz, különben a munkája csak igen költséges luxus lesz. Nem nehéz ugyanis FORTRAN, COBOL vagy más nyelven programokat írni, de ezeknek a gazdasági hatékonysága igen rossz, különösen ha nem egy-egy feladat programozásáról, hanem egy egész programrendszer megírásáról, a könyvtári rendszer programcsomagjáról van szó. Az adatok ismételt és többirányú felhasználása, az adatszerkezetek és a file szervezése közötti kölcsönhatások és kapcsolatok figyelembevétele viszont indokolja a rendszerelemző részvételét is a munkacsoportban.

A programozó - végrehajtási szinten dolgozva - a folyamatoknak a rendszerelemző által elkészített logikai vázlatát írja át olyan nyelvre, amelyet a computer ismer. A könyvtárosnak elsősorban a programozást és a computer által nyújtott lehetőségeket jól ismerő rendszerelemző a közvetlen munkatársa.

A könyvtárakban is dolgozó rendszerelemző azonban nemcsak a gépi rendszerekkel, hanem a manuális megoldásokkal is foglalkozik, a kettőt összekapcsolja. Az egész folyamatot tanulmányozza, rögzíti a folyamatábrában és közvetlenül megbeszéli a könyvtári személyzettel. Ez elég nehéz feladatot jelent, mert korunk könyvtárosa inkább a humaniorák, mint a matematika, a természettudományok és a műszaki tudományok felé orientálódik. A rendszerelemzőnek ezért jó pszichológiai érzékkel is rendelkeznie kell. Figyelembe kell vennie, hogy egy meg lehetőségen régen kialakult, hagyományos és jól szervezett munkamódszert, szervezetet akar újjal felcserélni.

Más nehéz probléma a csodavárás és a türelmetlenség. A kezdeti - a könyvtár sok alkalmazottját érintő - lázas tevékenység után rendszerint látszólagos leállás következik: ekkor készülnek a folyamatábrák, a programok. Igen kedvező eredménnyel jár, ha a rendszerelemző és a programozó ebben az időszakban sem hanyagolja el a közvetlen beszélgetéseket, ismerteti a fellépő nehézségeket és az elvégzett rész munka eredményeit.

Igen fontos tényező a könyvtár felső vezetésének, vezetőjének állásfoglalása is. Feltétlenül szükséges, hogy a vezető a gépesítés mellé álljon; ellenkező esetben, ha az automatizálás bevezetése egyáltalán sikerül is, nagy nehézségek közepette megy csak végbe. A könyvtár vezetője és így a könyvtári alkalmazottak elutasító magatartása miatt a szükséges adatok, tapasztalatok nem állnak a rendszerelemző rendelkezésére, az elképzelései nem felelhetnek meg a tényleges követelményeknek, feltételeknek stb.

A vezetőnek meg kell ismernie és értenie az automatizálás lényegét, jelentőségét és lehetőségeit, hallgatnia kell szakembereire. Olyan vezető, aki a könyvtári tevékenység minden részletéről oly sokat vagy többet tudna, mint a szakszemélyzet illetékes embere és így saját ismeretei elégségesek lennének a különböző döntések meghozásához, a mi korunkban már nem létezik.

Az automatizálás előnyeként mondható az is, hogy a manuális ügyvitelnél sokkal körülhatároltabb szervezést kíván, így bevezetésével a könyvtár szervezettségi foka jelentősen emelkedik. Ez nagy segítséget nyújt a könyvtár vezetőjének napi munkája elvégzéséhez.

Összefoglalva azt lehet mondanunk, hogy a könyvtári automatizálási program sikeresen csak a könyvtáros és a computer-szakemberek együttműködésével teljesíthető. A siker igazi kulcsa a vezető kezében van, aki személyiségével, állásfoglalásával és befolyásával hosszú távon fejthet ki hatást a könyvtár automatizálási programjának sorsára.

/Schiff E./

Az információk szelektív terjesztése nagy computer igénybevételével. /Selective dissemination of information using a large computer./ - ASPINALL, W.K. = Program. News of Computers in British Libraries, 2.k. 4.sz. 1969.jan. p.135-147.

Az International Computing Services /Nemzetközi Számítástechnikai Szolgáltatások/ nevű angol cég rendszert dolgozott ki nagy computerrel végezhető információterjesztő szolgáltatás lebonyolítására. A computer, melyre a rendszert kialakították, a KDF 9 jelű angol berendezés, mely két-két lyukszalag-beolvasót és szalaglyukasztót, továbbá nyolc mágnesszalag egységet és gyorsnyomtatót ölel fel. Belső memóriájának kapacitása 32 000 gépi szó; a szóterjedelem 48 bit. A rendszer mind a dokumentumok témájának, mind az információt igénylők érdeklődési profiljának megjelölésére deszkriptorokat használ. A deszkriptorok gyűjteményét tezaurusz vagy deszkriptor-szótár formájában mágnesszalagon tárolja. Ugyancsak mágnesszalagokon tárolja a dokumentumok adatait a témát jelölő deszkriptorokkal, valamint az információt igénylők adatait a profilokat meghatározó deszkriptorokkal. A dokumentumadatoknak mágnesszalagon tárolt gyűjteménye szolgálja egyúttal a retrospektív információkeresés céljait is.

Hetenként egyszer dolgoztatják fel a computerrel az új gyarapodást, és készítik a gyarapodást felölelő közlőnyt, valamint az értesítő-lapokat az információigénylők részére.

A rendszernek több inputja és outputja van. Dokumentum-input: azonosossági szám, címadatak, a témát jellemző deszkriptorok. Felhasználói input: az információt igénylő azonosossági száma, neve, címe, az érdeklődési profilját jellemző deszkriptorok; a részére végzendő információszelektálás logikai egyenlete. Deszkriptorszótár-input: a beiktatandó új deszkriptorok; a törlendő deszkriptorok. Relevancia-input: a szolgáltatott információ megfelelő voltát feltüntető adatok, illetve azok kiértékelésének eredményei.

Az outputok közül három, eltérő információtartalmu SDI-szolgáltatás. Az egyik csak a dokumentumok számait adja, a másik teljes címadatakat nyújt, a harmadik pedig a dokumentumok számait a kérdés és a dokumentum közös deszkriptoraival. Meghatározott időközökben jelentkező outputként kerül sor a deszkriptorszótár, illetve tezaurusz kiírására. További outputok: a megrendelők és profiljaik jegyzéke, valamint különféle statisztikai kimutatások.

A rendszer sajátosságaiként megemlíthető még, hogy

a tezaurusz maximális terjedelme 6000 deszkriptor;

a gépi memóriában levő információtár inverz rendszerű, azaz a deszkriptorok kódjai mellett tüntetik fel a vonatkozó dokumentumok azonosossági jeleit.

/Orosz G./

89/70

025.2:05:681.31

A folyóirat-előfizetések nyilvántartásának computeres rendszere.
/A computerized system for periodical subscription control./ -
VARENCHIK, F.S. = Special Libraries, 60.k. 2.sz. 1969. p.95-97.

Az Atlantic-Richfield Company /USA/ a vállalaton belül a folyóirat-előfizetések nyilvántartására computeres rendszer működését indította meg. Az új rendszer segítségével könnyebbé válik a folyóirat-előfizetések megújítása, a felesleges előfizetések megszüntetése, a folyóirat keresett füzeté pillanatnyi tartózkodási helyének megállapítása, a gyűjtemény nyilvántartásának központosítása; lehetőség nyílik a beszerző, a beérkezést figyelő és a számlázó munka egyesítésére és így a költségek csökkentésére. A rendszer kb. 1000 folyóirat-címet tartalmaz.

A folyóirat hivatkozási kódja a pontos azonosítást lehetővé tevő azonosítóból, a folyóiratot előfizető, vállalaton belüli helyi könyvtár kódjából és a kölcsönzési adatokból, valamint az előfizetések megújítására vonatkozó adatokból áll.

A rendszer központjában egy IBM 360/50 típusu computer dolgozik. A mágnesszalagon tárolt adatokat a beálló változásoknak megfelelően azonnal módosítják. Bizonyos időközönként táblázatos formában is kinyomtatják a szalag tartalmát. Az így előállt jegyzéket ellenőrzésre használják. Előállítanak különböző egyéb listákat is.

A legnagyobb eredményt azonban az előfizetések megújításának jó szervezhetősége jelenti. Az első lépésben előállítják a tárgyévra előfizetett folyóiratok listáját, azt körözik a hozzászólások összegyűjtése miatt, majd a mágnesszalagon végrehajtják az igényelt módosításokat és előállítják a tervévi előfizetések listáját.

A jövőben a rendszer működési területét kiterjesztik a könyvek, kongresszusi anyagok, belső dokumentumok és a levelezés gépi feldolgozására is.

/Schiff E./

90/70

025.3:681.327.64

Előkészület a MARC-ra. /Preparing for MARC./ - SWEENEY, R. =
Program. News of Computers in British Libraries, 2.k. 4.sz. 1969.jan.
p.103-124.

Az AWRE /Atomic Weapons Research Establishment = Atomfegyverkutató Intézmény, Aldermaston, Anglia/ könyvtára 1968 januárjában megkezdte újonnan beszerzett monografikus jellegű könyvanyaga adatainak gépi lyukkártyákra való rögzítését. Minden műről egy, a MARC-rendszerrel /Machine-Readable Cataloging = Géppel olvasható katalogizálás/ kompatibilis kártyaterv szerint, egy-egy, több-kevesebb kártyából álló sorozatot fektettek fel. A kártyagyűjteményből az IBM 870 Document Writing System nevű berendezéssel különféle katalógusokat, jegyzékeket írtattak ki, mint pl. a megrendelt művek jegyzékét, gyara-

podási jegyzékeket, cím szerinti, valamint ETO-rendszerű kötetkatalogusokat stb. 1968. nyarán elhatározták, hogy a kártyagyűjtemény adatállományát mágnesszalagra teszik át, hogy az említett produktumokat computerrel állíthassák elő. A kártyákon levő adatállományt azonban már nem az eredeti MARC-formátum, hanem annak időközben kialakított angol változata, az ún. BNB MARC-formátum szerint kívánták áttenni mágnesszalagra, hogy a hazai MARC-rendszerrel kompatibilisek maradjanak. E kettős feladat ellátása érdekében FORTRAN programnyelven több speciális programot készítettek. A cikk ezeket ismerteti.

Az első program - neve "Able" - arra szolgált, hogy a meglévő kártyaállománynak, az eredeti MARC-formátumnak megfelelő "tag"-jeit, a kártya rendeltetését feltüntető jeleit, a BNB MARC "tag"-jeire cserélje ki.

A MARC-rendszer sajátossága, hogy a mágnesszalagon a dokumentum adatait /catalogue data/ tartalmazó mező elé az adatfelvétel saját adatait tartalmazó mezőket helyez. E mezők neve: "legend" és "directory". A "legend" két alapvető adatot tartalmaz: a dokumentum azonossági jelét - ami a jelen esetben az angliai szabványos könyvszám - és az egész adatfelvétel /record/ hosszának mérőszámát jel-egységekben kifejezve. A "directory" pedig nyilvántartás arról, hogy a dokumentum címleírásában milyen adattípusok szerepelnek és azoknak mekkora az egyedi terjedelme. A "legend" és a "directory" kialakítására szintén kidolgoztak speciális programokat. A "Baker" nevű programmal azt állapították meg, hogy mekkora az a maximális kártyaszám, melyet az egész gyűjteményben valamely "tag" tartalmaz. A "Charlie" program pedig azt határozta meg, hogy mekkora az egyes "tag"-ek rovatában szereplő adatok maximális terjedelme. E két program-szolgáltatta adatok segítségével a "Dog" nevű program a "directory"-nak és az egész recordnak a terjedelmét számította ki. Ennek alapján viszont a "Fred" nevű program összeállította a "legend"-et.

A monografikus művek problémájának megoldása után megkezdték a periodikum-állomány feldolgozásához hasonló rendszer kialakítását. Ennek munkálatai a cikk írásakor még folytak.

A cikk konkluzíói közül kiemelendőnek tartjuk azt a megállapítást, hogy a FORTRAN-t - mely eredetileg tudományos számítások programnyelve - e munkákhoz jól tudták használni. Előnyeként azt említi, hogy egyszerű és könnyen megtanulható.

/Orosz G./

91/70

389.6/47/

A szabványosítás állami rendszere és a műszaki könyvtárak. /Goszudarsztvennaja szisztéma sztandartizacii i tehnicesszkie biblioteki./ - VVEDENSZKIJ, T.A. = Naucsnye i Tehnicesszkie Biblioteki SzSzSzR, 1/73/.vúp. 1969. p.15-18.

A Szovjetunióban az eddigi, állami szabványokat és különböző /ágazatközi, ágazati, üzemi/ normatívákat eredményező gyakorlatról 1968. június 12-vel áttértek a szabványosítás egységes állami rendszerére.

Az ezzel kapcsolatos előírásokat a GOSZT 1.06-68 - 1.5-68. számú szabványkomplexum tartalmazza.

A szovjet szabványok ez időtől fogva négy kategóriában jelennek meg, um.

az állami szabványok /goszudarsztvennűe sztandartü - GOSZT/,

az ágazati /iparági/ szabványok /otraszlevűe sztandartü - OSZT/,

a köztársasági szabványok /reszpublikanszkie sztandartü - RSZT/,

a vállalati szabványok /sztandartü predpriyatij - SZTP/.

Ezzel párhuzamosan megváltozott a szabványok jelölése is:

Az állami szabványoké annyiban, hogy a nagy terjedelmű, egyes részeikben önálló jelentőséggel is rendelkező szabványokat ezentul szabványkomplexumként fogják kiadni, s ezt jelölésük is tükrözni fogja. Mégpedig a következőképpen: a GOSZT-jel után következik a szabványkomplexum nyilvántartási száma, ehhez ponttal csatlakozik a részszabvány sorszáma, majd kötőjellel a jóváhagyás évének két utolsó számjegye /Pl. GOSZT 1.2-68./

Az ágazati szabványnál az OSZT-jel után a szabvány indexe következik, majd kötőjellel ehhez csatlakozik a nyilvántartási szám, és ugyancsak kötőjellel a jóváhagyás évének két utolsó számjegye. /Pl. OSZT 25-789-68./

A köztársasági szabvány esetében a RSZT-jelet követi a szóban forgó köztársaság nevének rövidítése, a szabvány nyilvántartási száma, majd kötőjellel a jóváhagyása évének két utolsó számjegye /Pl. RSZT RSZFSZR 150-68./

Az új rendszerben valamennyi szabványon feltüntetik az ETO jelzetet, azonban a korábbi szabványosztályozási jelzetet sem hagyják el.

A szabványok döntő többsége 148 x 210 mm-es formátumban fog megjelenni, egészen kivételes esetekben 210 x 297 mm-es formátumban.

Az állami szabványok kiadása, a róluk szóló tájékoztatás biztosítása a Komitet sztandartov, mer i izmeritel'nüh priborov /Szabvány-, Mérés- és Mértékügyi Bizottság/ hatáskörébe tartozik. A Bizottság két legfontosabb orgánuma az Ukazatel' goszudarsztvennüh sztandartov és az Informacionnüh ukazatel' sztandartov.

Az ágazati /iparági/ szabványok kiadása, a róluk szóló tájékoztatás biztosítása a tartalmilag illetékes tárcák hatáskörébe tartozik.

A cikk a továbbiakban ismerteti azokat az információs kiadványokat, amelyek a két említett kivül a hazai szabványokat illetően, valamint azokat, amelyek a Szovjetunióba beérkező külföldi szabvá-

nyokra vonatkozóan a könyvtárak és a tájékoztató intézmények számára rendelkezésre állnak.

/Futala T./

92/70

651.925.03:681.3

A számítógépek gyorsnyomtatóján előállított szövegek sokszorosítása. /Vervielfältigung von Computer-Drucken./ - FÜRST, W. = Büro-technik + Organisation, 19.k. 2.sz. 1969. p.88, 92-95.

A számítógépek gyorsnyomtatóján kihozott szövegek sokszorosításának kérdése akkor merült fel egy angol vállalatnál, amikor a megrendelési és szállítási ügyvitelt computer segítségével ésszerűsítették. A sokszorosítás itt eddig hagyományos uton: gépirással és kisofszet sokszorosítással történt. A közleményben a különböző sokszorosítási eljárások költségét hasonlítják össze.

A költségszámítások érthetősége érdekében a következőket kell megemlíteni: az ajánlatok általában 10 példányban készülnek /maximum: 25 példány/, melyből 2 /maximálisan 10/ a megrendelőé, a többi belső felhasználásra szolgál; egy ajánlat átlagosan 30 oldalas. A számításhoz 20, illetve 5 másolatra végeztek el; az alappéldány mindig a computeren készül, tehát minden sokszorosítási munkafolyamatnál az alappéldány elkészültének költsége egyforma.

1. Computeres sokszorosítás

A computer 4 másolatig tud használatos másolatokat készíteni, a további példányokat mágnesszalagról vagy mágneslemezzel írja ki offline vagy on-line módszerrel. 600 sor percekénti sebesség esetén 12 perc szükséges 20 példány elkészítéséhez: a computer bérleti díja + ötpéldányos leprellő ára + a leprellő fejtécének /a cég adatainak/ nyomtatási költsége = 84 Dm, azaz másolatonként 14 Pfennig.

2. Xerox eljárás

Xerox eljárásnál az első példány computeren készül el, majd a másolás elektrosztatikus másoló készüléken történik. Két különböző típusú készülékre vizsgálva a költségeket, az eredmény a következő:

a/ RANK XEROX 720

A RANK XEROX 720 típusú készüléken a 30 oldal 20 példányban történő másolása 80 perc alatt végezhető el. Költségei: computer bérleti díja + xeroxmásolat készítésére alkalmas papír ára + RANK XEROX 720 bérleti díja = 90 DM, azaz másolatonként 15 Pfennig.

b/ RANK XEROX 3600

A sokszorosításhoz csupán 25 perc szükséges a nagyobb teljesítményű és jobb minőségű másolatokat készítő készüléken. Költségei: computer bérleti díja + xeroxmásolat készítésére alkalmas papír ára +

RANK XEROX 3600 bérleti díja = 72 DM, azaz másolatonként 12 Pfennig.

3. Ofszet eljárás

Ha jóminőségű nyomtatványra van szükségünk, az ofszet eljárást kell alkalmaznunk. A megvizsgált módszerek:

1. félmanuális módszer
2. különleges fotografiai módszer
3. computerrel készített nyomóforma.

a/ Félmanuális módszer

A computerrel készült eredeti anyagot áttetsző anyagra kell kiíratni, hogy erről diazo másolással ofszetfólia legyen készíthető. Egy nyomóforma készítése kb. 20 percnyi időt vesz igénybe, a teljes sokszorosítás /30 oldal 20 példányban/ 10 óra 10 percet. Költségei: computer bérleti díja + fémfólia ára + fénymásolás költségei + kidolgozás költségei + sokszorosítás költségei + papír ára = 79,50 DM, azaz másolatonként 13 Pfennig.

b/ Különleges fotografiai módszer

E módszernél a nyomóforma az eredeti anyagról fényképező eljárással készül, a RANK XEROX PLATE MAKER készülékkel. E nyomóforma készítése 5 perc, a teljes sokszorosítás összesen 153 perc. Költségei: computer bérleti díja + papír-ofszet fólia ára + sokszorosítás költségei + papír ára = 42 DM, azaz másolatonként 7 Pfennig.

c/ Computerrel készített nyomóforma

A computer gyorsnyomtatójában az egyszerű leporello helyett papír-ofszetfólia és speciális festékszalg alkalmazása lehetővé teszi az azonnali nyomóforma készítést 3 perc alatt. A további munkálatokkal együtt a sokszorosítás elkészültéhez összesen 28 perc szükséges. Költségei: computer bérleti díja + leporello ofszet fólia és festékszalg ára + sokszorosítás költségei + papír ára = 38 DM, azaz másolatonként 6 Pfennig.

Az eljárások értékelése

A RANK XEROX 720-as másolókészüléken hétszer több idő szükséges a másoláshoz, mint a computeren, de előnye, hogy a másolatok minősége egyöntetű. Hátránya, hogy kevés példány esetén bérgepnél másolatonként egy példány önköltsége 100%-al is emelkedhet, ami vonatkozik a RANK XEROX 3600-as készülékre is.

Ofszet eljárásnál jó minőségű nyomtatványt állíthatunk elő, ehhez azonban jó szakember szükséges. Kis példányszám esetén a költségek itt is ugrásszerűen emelkednek. Xerox nyomóforma készítés esetén azonban ez mérsékelhető.

Jelenleg a xerox másolás és az ofszet sokszorosítás között nagy verseny folyik. Amíg a xerox automaták mind nagyobb teljesítményűek lesznek, addig az ofszet készülékek kiszolgálása mind egyszerűbbé válik, azonban a költségek mindig az ofszet eljárás javára billennek. A fenti probléma megoldására a közelmúltban két speciális készülék jelent meg, az egyik az A.B.DICK M 369-es kiscfszet készülék, mely computer által készített nyomóformával működik, a másik a RANK XEROX 2400/3600 IV., melynek segítségével a computer gyorsnyomtatóján kihozott szövegek DIN A/4 méretben másolhatók vagy kicsinyíthetők. Mindkét újdonság nagy figyelmet érdemel.

/Pétervári L.B./

93/70

651.926

Az iparban dolgozó műszaki fordító és a munkakörének betöltésével kapcsolatos nehézségek. /The technical translator in industry and the problems surrounding his profession./ - BRAWLEY, J. = Babel, 15.k. 4.sz. 1969. p.213-215.

Ma már kevés iparvállalat nélkülözheti a szakfordítók munkáját. Az idegen nyelvű kereskedelmi levelezés ellátásához és a szakszövegek - propagandaanyagok, gyártmányismertetések, kezelési utasítások - lefordítására csak olyan személy vállalkozhat, aki a célnyelven kívül a szakterületet is alaposan ismeri. A szigorú követelmények miatt nagyon nehéz ilyen munkakör ellátására megfelelő műszaki fordítót kapni.

Aki nem érti meg a lefordítandó szöveget, nem képes elvégezni a fordítást. Nemcsak nyelvi, hanem szakmai vonatkozásaiban is meg kell értenie a fordítónak azt, amit le kell fordítania. Ehhez viszont egyetemi vagy legalább főiskolai végzettségre van szükség. A diplomások azonban nem szívesen mennek el fordítónak, de a brit és az egyesült államokbeli műszaki egyetemeken és főiskolákon egyébként sem tanítanak idegen nyelveket. Az a lehetőség mindenesetre megvan, hogy a válalat szerződést köt olyan személlyel, aki valamilyen ok miatt nem fejezhette be megkezdett egyetemi tanulmányait, és esti főiskolán szeretne továbbtanulni; az illető nappal a vállalatnál dolgozik, és kötelezi magát egy idegen nyelv megtanulására, ennek fejében viszont segítséget kap a vállalatától tanulmányai folytatásához.

Megfelelő kézikönyvek és szakszótárak birtokában elvileg olyan személy is vállalkozhat műszaki fordításra, akinek nincsenek műszaki ismeretei, de irányítást kap munkájában a fordítást igénylő szakembertől. A tapasztalatok szerint azonban ez a megoldás aligha lehet kielégítő, bár pillanatnyilag még a legegyszerűbbnek látszik.

A kinyomtatásra szánt fordításokat kizárólag csak olyan szakfordítóra szabad bízni, akinek anyanyelve a célnyelv. A rosszul megfogalmazott propagandaanyag csak elriasztja a vevőket és súlyos kárt okoz. Néhány év alatt nem lehet anyanyelvi szinten megtanulni idegen nyelvet.

Nagyon fontos ezenkívül a forrásnyelv alapos ismerete is. A fordításokban előforduló hibák jelentős része a forrásnyelv hiányos ismeretére vezethető vissza.

A jó fordításhoz e három alapkövetelmény mindegyike - a szakismeret, a célnyelv anyanyelvi szintű ismerete és a forrásnyelv alapos ismerete - elengedhetetlenül fontos. A jövőben kétségtelenül csak növekedni fog a műszaki fordítások jelentősége, ezért célszerű volna bevezetni az angol nyelvterületeken a műszaki egyetemeken és főiskolákon a nyelvtanítást és a fordítói foglalkozás propagálását. A kontinensen számos nyelviskola foglalkozik fordítóképzéssel, de kevés olyan intézet van, ahol rendszeres műszaki oktatásban is részesülnek a hallgatók. Az ipar érdekében változtatni kellene ezen a helyzeten.

/Szabó Gy./

94/70

659.2:681.31

Az információk szelektív terjesztése. /Difuzarea selectivă a informațiilor./ - ATANASIU, P. = Studii și Cercetări de Documentare, 11.k. 2.sz. 1969.jun. p.139-154.

Az információk tömege szükségessé teszi az információk szelektációját. A szelekció történhet témákra bontott információk lapokkal, vagy pedig a felhasználó egyéni kívánságainak megfelelően. A szelekciót végezheti maga az ember, vagy pedig a gépek. A legfejlettebb ipari országokban főként számítógépeket használnak erre a célra, Európában azonban még mindig az olcsóbb emberi munkaerőre támaszkodnak. Az információk gépi szelektálására jelenleg 32-féle módszert alkalmaznak. Gyakran csak a címek összegyűjtésére szorítkoznak, de előfordul az is, hogy mágnesszalagokon egész köteteket közölnek. Az egyéni információnál a felhasználó maga is aktívan közreműködik az információszerzésben, hiszen neki kell pontosan meghatározni az őt érdeklő információ területét.

A Román Népköztársaságban egyre inkább rátérnek az egyéni, gépesített információ adására, s a jövőben ezeket a módszereket tovább tökéletesítik.

/Bárán D.-né/

95/70

659.24/.25:025.45:681.3

Az Egyetemes Tizedes Osztályozás alkalmazása a tudományos-műszaki információk gépesített feldolgozásában és visszakeresésében. /Iszpol'zovanie UDK dlja mehanizirovannoj obrabotki i poiszka naucsno-tehnicseszkaj informacii./ - BOLDOV, V.G. = Naucsnye i Tehnicseszkije Biblioteki SzSzSzR, 2/74/.vü. 1969. p.9-15.

A cikk valójában alapos - 21 összefoglaló jellegű könyvre és cikkekre hivatkozó - összegezése annak, hogy miképpen alakultak az Egyetemes Tizedes Osztályozásnak a tudományos-műszaki információk gépi feldolgozására és visszakeresésére való alkalmasságával kapcsolatos nézetek. Főbb megállapításai a következők:

A negyvenes évek végén az információk gépi feldolgozásának és visszakeresésének első megoldási lehetőségeinél szinte automatikusan

fordultak az ETO felé. Az ötvenes évek közepén - a kulcsszavak és a deszkriptorok bővületében - azonban kétségbe vonták, hogy az ETO egyáltalán segíthet-e az információkereső nyelvek létrehozásában, a gépi feldolgozás és keresés e legbonyolultabb és legmunkaigényesebb előfeltételeinek megteremtésében. A hierarchikus osztályozási rendszerek, elsősorban az ETO negációja alapján összeállított tezauruszok azonban csakhamar bebizonyították e tagadás tarthatatlanságát.

Ezért az információkereső nyelvek létrehozásában napjainkban már nem vonják kétségbe, hogy a hierarchikus rendszerek, elsősorban az ETO eredményesen használható és használandó fel.

A cikk a továbbiakban azokat a legújabb eredményeket ismerteti, amelyeket az információk feldolgozásának és keresésének gépesített rendszereiben /mindenekelőtt az indexek összeállítása, az információk differenciált szétsugárzása, az információk retrospektív kereshetősége terén/, illetve - a dokumentumok sokszempontu indexelése mellett - a gépesített tájékoztatási kereső rendszerekben értek el az ETO alkalmazásával. Végül az ETO és a deszkriptorok kombinálásán alapuló gépesített rendszerek legújabb vívmányait tárja az olvasó elé.

E fejleményt a cikk szerzője azért tartja pozitívnak, mivel sokmilliónyi állományt az ETO alapján szakoztak már, s mindennek következtében jó lehetőségek nyílnak a tájékoztatási munka gyors és elégséges gazdaságos gépesítésére.

96/70

773.71:778.1

Diazo eljárás a reprográfiában. /Diazo-Verfahren in der Reprographie./ - FINK, G. = Reprographie. 2. Bericht über den II. Internationalen Kongress für Reprographie, Köln, 25.-31. Oktober 1967. Hrsg. Othmar Helwich. Darmstadt - Wien, Verlag O. Helwich, 1969. p.208-213.

A diazoanyagokat már 40 év óta használják másolási célokra. Ujabban azonban számos javított anyag került forgalomba, melyet különböző alkalmazási területen használtak fel. A hagyományos diazo eljárások csak papír felhasználására szorítkoztak, ma már azonban egyéb hordozó-rétegek is alkalmazhatók diazoanyagok felvitelére. A diazo eljárás alkalmas például ofszetnyomásra is, diazogyantával kombinálva, különösen alumínium hordozón.

A másolás és sokszorosítás területén egyetlen más eljárás sem nyújt minőség és gazdaságosság szempontjából hasonló lehetőségeket. Az összes papírfajta a 32 gr-os légiposta papirtól a 200 gr-os nehéz kartonig felhasználható diazo másolásra. Különleges esetekben a papírok előnyomással is alkalmazhatók. A megfelelő papírmínőséget mintakönyvekből lehet kiválasztani. Az egyes fajták átlátszók vagy átlátszatlanok lehetnek.

A másolás gazdaságosságát korszerű, nagynyomású higanygőzlámpákkal felszerelt másológépek biztosítják. A papírt tekercsből automatikusan adagolják és vágó-, valamint szortírozógép gyorsítja a munkafolyamatot.

Az irodai felhasználás területén a diazotípia csak korlátozott mértékben alkalmazható. A fotográfiával, elektrofotográfiával és hőhatású másolótechnikával ellentétben diazotípiával csak egy oldalon írott dokumentumok másolhatók. Ennek ellenére sok helyen alkalmazzák a diazomásolást az irodaszervezés területén gazdaságossági okokból ott, ahol az egy oldalon írott dokumentumok ezt megengedik.

A szokásos nedves előhívási módszert ma már gyakran helyettesítik száraz előhívással, ammóniagőzökkel. Az ilyen rendszer szerint működő másológépeknek nincs gázvezető csöve, mert a berendezések légmentesen zártak. Terjed az ún. hőelőhívás is, de ez az eljárás még technikailag nem elég tökéletes, habár irodai célokra a legalkalmasabb, mivel ammónia nélkül használható.

Új anyag a diazofilm, melynek különleges tulajdonsága az, hogy gyakorlatilag szemcsementes, ezért a másolásnál nincs információvesztés. A diazofilm nem érzékeny mechanikus igénybevételre, tehát munkafilm céljára kiválóan alkalmas. A negatívfilm készítésénél, a felvételezésnél keletkezett feketedési különbségeket a diazofilm a másolásnál kiegyenlíti. A diazofilm tehát az említett tulajdonságok miatt jól alkalmazható másolóanyag, amely különböző méretű filmek másolására használható 16 mm-től 18 x 24 cm-ig. Mikrofilmlapokat szintén másolnak diazofilmeire különleges, nagy teljesítményű másológépeken. Tehercs filmek másolása és száraz előhívása egy munkafolyamatban történik, így a másolási munka lényegesen gyorsabb. Figyelemreméltó az ablakos lyukkártyákba montírozott mikrofilmek másolása nagy teljesítményű diazo másológéppel, amely a filmek másolásán kívül a kártyák lyukasztását is másolja.

Mikrofilmről gazdaságosan lehet nagyításokat készíteni magas érzékenységu diazopapírra. Az ibolyántúli fénysugarakra érzékeny diazopapír nappali fényenél kezelhető, a kidolgozás folyamata gyors és kényelmes. Az eljárás hátránya csupán az, hogy a negatív filmet át kell fordítani pozitívrá, hogy pozitív nagyítást kapjunk. Ma már kísérleteznek fordítós diazoanyaggal is, így remélhető, hogy ez a probléma a jövőben megoldódik.

A diazo eljárás alkalmazásának határai vannak a két oldalra írott dokumentumok másolása mellett akkor is, ha kevésbé átlátszó dokumentumok másolásáról van szó. Ebben az esetben más eljárással pl. a xerográfiával lehet kombinálni. Elektrosztatikus eljárással bármilyen anyagról készíthető transzparens másolat, amelyről aztán diazoanyagra lehet tovább sokszorosítani.

/Gara A./

97/70

778.1:778.67

Szines másolókészülék. /Colour copying machine - Farbkopiergerät - Copieur de couleurs./ = International Business Equipment, 6.k. 6.sz. 1969. p.21-22.

A 3M Company /St.Paul, Minnesota, USA/ szines másolókészüléket állított elő. A készülék vonalas és tónusos, egyes lapok és bekötött könyvek, periodikumok másolására egyaránt alkalmas, és percenként egy

száraz, azonnal használható másolatot készít. Az eljárásról bővebb adatok még nem állnak rendelkezésre, azonban valószínű, hogy ez az eljárás a 3M másolórendszerek technikájának kombinációs továbbfejlesztett változata. Alkalmazása a hirdetés, képzőművészetek, kórházi munka, orvostudomány, nevelés, építészet és a közigazgatás terén különösen jelentős lehet, mivel a gyors és gazdaságos másolatkészítés és színű visszaadás a készülékkel biztosított. A másolatok költsége előzetes számítások szerint kb. 2 DM körül mozog. A készülék kiszolgálása egyszerű, a betanított és gyakorlott készülékkezelő beépített szabályozókkal maga is javíthatja a színhelyességet és beállíthatja a megfelelő színszabályozókat. A példányszám-beállítóval 1-10, illetve végtelen másolat készíthető. A készülék méretei: 104 cm magas, 101 cm hosszú és 61 cm mély. Előnye, hogy gurulós megoldása révén könnyen mozgatható.

/Pétervári L.B./

98/70

778.14.072

A mikrofilmes rendszerek kiválasztásának szempontjai. /Microfilm system considerations./ - HOWARD, C.J. = microdoc, 8.k. 3.sz. 1969. p.55-64.

A mikrofilmes rendszerek nem csupán dokumentumreprodukáló eljárások, hanem olyan kommunikációs rendszerek, melyek a fotomásolást és a válogató eljárásokat /információkeresést/ egyesítik. Mikrofilmezés bevezetése előtt alaposan tanulmányozni kell a jelenlegi dokumentációs rendszert és azt, hogy mikrofilmezéssel mennyiben lehet azon javítani. Kiindulásul vizsgálni kell az eredeti dokumentumok jellegét:

a/ meghatározott kisméretű dokumentumok, pl. csekk, levél, számla;

b/ könyv;

c/ műszaki rajz, melyet esetleg később módosítanak;

d/ többszörözésre, szétosztásra szánt különféle információk.

Másodszorban vizsgálni kell a felsorolt dokumentumok felhasználását:

a/ archivális felhasználásra kerül, tehát a rögzített információknak nem kell rövid idő alatt hozzáférhetőnek lenniük;

b/ az összes információ azonnal szükséges; közvetlenül hozzáférhetőnek kell lennie;

c/ az anyag előre nem látható kis százalékának kell gyors közvetlen felhasználásra rendelkezésre állnia;

d/ a felhasználó megelégszik az anyag megtekintésével;

e/ szórványosan szükség van másolatra.

E részletek ismeretében lehet kiválasztani a legcélszerűbb mikromásolat-formátumot. A tanulmány a mikrofilm-felvételeket aszerint sorolja két csoportba, hogy a felvételek, illetve felvételsorok önállóan, kártyára vagy más tartóanyagra illesztés nélkül használatosak-e vagy raktározás és használat előtt egyesítik azokat valamely hordozólappal /"unitised microfilm"/. Önállóan használatos mikromásolat pl. a tekercsfilm és a mikrofilmlap, illesztett, egyesített mikromásolat az ablakos kártya. Automatikus, gyors válogatás mikrofilmtekerces esetében is megvalósítható /pl. 16 mm-es MIRACODE rendszer/. A tekercsfilmes mikrofilmezés olcsó és gyors, a raktári férőhelyet maximálisan kihasználja; 16 mm-es hordozható kamerával a dokumentum tárolási helyén is lehet mikrofilmezni. Hátrányos viszont a tekercsfilm azért, mert az indexelés és katalóguskészítés sok kézi munkával jár, a tárolt információk állományát nehéz bővíteni, az egyes felvételeket nem lehet kicserélni. A kártyával egyesített mikrofelvétel ezzel szemben különálló egységként kezelhető. Az általánosan használt 35 mm-es filmet tartalmazó ablakos kártya előállítására és használatára fejlett technikai eszközök állnak rendelkezésre. Ezt a mikromásolat-formátumot többnyire műszaki rajzok másolására és tárolására hasznosítják. Csak meghatározott jellegű és minőségű műszaki rajz alkalmas erre a célra. Az eredeti dokumentum alakjának pl. 1:V2 arányúnak kell lennie, hogy kitöltse a képkockát. A méret felső határait a felvevőgép asztalának mérete és a legnagyobb kicsinyítés aránya határozza meg. Az eredeti rajzon ne legyenek közel álló, vékony vonalak, mert azokat elektrosztatikus nagyítással nem lehet visszaadni. A feliratok is legyenek a hagyományosnál nagyobbak. A rajzok mikrofilmezése esetén meg kell változtatni a hagyományos rajzkészítési szabványokat.

A felvétel keresési jelzetének indexelési rögzítése 80 oszlopos gépi lyukkártya használata esetén a felvétel tartalmához ablaktól nem érintett 56 oszlop alapján lehetséges. Minden információkereső rendszer hatékonyságának kulcsa a jó indexelés, amely lehetővé teszi információk gyors és a legkisebb munkaráfordítással történő keresését.

A továbbiakban meg kell vizsgálni a felvevőgéppel, elsősorban teljesítményével szembeni követelményeket. A mikrofilmezendő anyag mennyisége akkor tekinthető nagynak, ha az évente készülő felvételek száma meghaladja a 80 ezret. A felvevőgép teljesítménye sokban függ a dokumentumok méretétől és egyöntetűségétől.

A FILMSORT 1000 dx típusu felvevőgéppel legfeljebb 91 x 76 cm méretű dokumentumokat lehet lyukkártyába montírozott filmre fényképezni. A gép a felvételeket percek alatt előhívja. Lyukasztógép és válogatógép, továbbá másoló készülék és montírozó készülék képezi az ablakos kártya-rendszer gépsorának többi fontos egységét. Az ablakos kártyákat "Duplicard" néven ismert kártyákon szokták többszörözni. Az eredeti felvétel biztonsági raktárba kerül. Az első munkapéldányt jelentő másolat a reprodukciós központban marad, míg a többi másolat és nagyítás szükség szerint a munkahelyekre kerül.

Minden mikrofilmes rendszer sikere a személyzet képzettségétől, intelligenciájától is függ. A jó munkához ezenkívül jó szabványok is szükségesek. Sajnos e téren a jelenlegi helyzet kaotikus, kevés a megfelelő mikrofilmezési szabvány.

/Tóth L./

99/70

778.14.072

A KARDEX mikrofilm-rendszer nyújtotta racionalizálási lehetőségek. /Rationalisieren mit dem Kardex-Mikrofilm-System./ = Reprographie, 9.k. 7.sz. 1969. p.196-198.

A mikrofilm - mint racionalizálási eszköz - szempontjából különösen jelentős volt az 1965. év, amióta a mikrofilm jogilag is elfogadható és bizonyítható erejű lett. A 98%-os helymegtakarítás és az egyszerűbb visszakeresés jelentősen csökkenti a költségeket, és így a mikrofilm jelentősége egyre növekszik. A több mint 20 éves KARDEX mikrofilmrendszer készülékei az alábbiak:

A KARDEX MEA 16/35 nappali világítás mellett is működtethető mikrofilm-kidolgozó berendezés 16, 35 és 70 mm-es mikrofilmek előhívására és szárítására szolgál. Dual beállításnál párhuzamosan két 16 mm-es film is kidolgozható.

A KARDEX MCD 16/35 nappali világításban is működtethető másoló-készülék 16 és 35 mm széles mikrofilmek kontakt másolására szolgál. A másolás sebessége: 30 m-es tekercs 15 perc alatt.

A KARDEX MLE 16/35 motoros mikrofilmolvasó készülék 16 és 35 mm széles tekercsfilmek, mikrofilmes /ablakos/ lyukkártyák és tasakos mikrofilmek tanulmányozására alkalmas. A KARDEX MLZ 35 mikrofilmolvasó készülék naplápapok és álló helyzetben fényképezett műszaki rajzok használatára készül, nagy képernyős berendezés. A KARDEX MLM 16/35 berendezés 16 és 35 mm-es mikrofilmtekercsek, mikrofilmes /ablakos/ lyukkártyák, tasakokban elrendezett mikrofilmek és mikrofilm-lapok olvasására szolgáló készülék. 59,5 x 41,5 cm nagyságú, zöldre színezett vetítőernyőjét egyszerre több személy is nézheti. A KARDEX MFH II. mikrofilmolvasó készülék 16 mm-es mikrofilmek olvasására és mikrofilmtároló tasakok töltésére alkalmas. Töltési teljesítménye 600 csik óránként.

A KARDEX MKS berendezés simplex típusú folyamatos, cserélhető kazettás mikrofilmfelvevő készülék. 16 mm-es mikrofilmre, 25-szörös kicsinyítéssel fényképezhető vele a legfeljebb 37 cm széles eredeti dokumentumok. Kiegészítő alkatrészekkel computer-nyomtatványok mikrofilmzésére is alkalmassá lehet tenni. Teljesítménye 25 m eredeti anyag percenként. A KARDEX MKS 16/35 cserélhető kazettás, simplex típusú, 16 és 35 mm-es mikrofilmfelvevő készülék. Az eredeti anyag legfeljebb 61,8 cm széles lehet, korlátlan hosszúsággal. A végtelen /computer-/ nyomtatványokat tartozék segítségével automatikusan fényképezi. Teljesítménye 20 m eredeti anyag percenként. A KARDEX MKB speciális 16 mm-es mikrofilmfelvevő készülék bankok és biztosító társaságok kisméretű bizonylatai kétoldalas /duplex/ felvételezésére szolgál. A hordozható készülék teljesítménye 20 m eredeti anyag percenként. A gyors filmcserét kazettarendszere biztosítja.

A KARDEX készüléksaládot jól kiegészíti mikrofilmtároló szekrények sora, melyek az értékes filmeket tűz, víz és eltulajdonítás ellen egyaránt védik.

/Pétervári L.B./